

ISBN 978-99938-95-34-3

EKOНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
EKONOMSKI FAKULTET

KNJIGA APSTRAKATA

PETA MEĐUNARODNA KONFERENCIJA EKONOMSKOG FAKULTETA BRČKO
„ULOGA VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA U SAVREMENOM POSLOVNOM AMBIJENTU“

BOOK OF ABSTRACTS

THE 5TH INTERNATIONAL CONFERENCE FACULTY OF ECONOMICS BRCKO
“THE ROLE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN A MODERN BUSINESS ENVIRONMENT”

ICFE-BD⁵⁷ 2018

IMPRESSUM

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Doc. dr Srđan Lalić

LEKTOR ZA ENGLLESKI JEZIK

Mr Bojan Međedović

KOREKTORI I TEHNIČKI UREDNICI

Prof. dr Lazar K. Radovanović

Mr Miodrag Peranović

DIZAJN KORICA

Goran Dostanić

IZDAVAČ

Ekonomski fakultet Brčko

Univerziteta u Istočnom Sarajevu

Studentska 11, Brčko

Tel. + 387 49 233 070, + 387 49 234 940

e-mail: konferencija.efb@gmail.com

web: <http://konferencija.efbrcko.ba>

ŠTAMPA

COMESGRAFIKA d.o.o. Banja Luka

ZA IZDAVAČA

Doc. dr Srđan Lalić, dekan Fakulteta

TIRAŽ

200 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna i univerzitetska biblioteka
Republike Srpske, Baња Лука

33:37(048.3)

МЕЂУНАРОДНА конференција Економског факултета Брчко
"Улога високошколских установа у савременом пословном
амбијенту" (5 ; Брчко [Дистрикт] ; 2018)

Uloga visokoškolskih ustanova u savremenom poslovnom
ambijentu / Peta međunarodna konferencija Ekonomskog fakulteta
Brčko, 2018. = The role of higher education institutions in a modern
business environment / The 5th International conference Faculty of
economics Brcko, 2018 ; [glavni i odgovorni urednik Srđan Lalić]. -
Brčko [Distrikt] : Ekonomski fakultet, 2018 (Banja Luka :
Comesgrafika). - 111 str. ; 30 cm

Tekst uporedo na srp. i engl. jeziku. - Lat. i ćir. - Tiraž 200. - Registar.

ISBN 978-99938-95-34-3

COBISS.RS-ID 7782424

PRESEDAVAJUĆI KONFERENCIJE /PRESIDENT OF CONFERENCE/

Prof. dr Stevan R. Stević, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

SEKRETAR KONFERENCIJE /CONFERENCE SECRETARY/

Prof. dr Lazar K. Radovanović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Dr Renata Lučić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

NAUČNI ODBOR /SCIENTIFIC COMMITTEE/

Prof. dr Hamid Alibašić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Ljubomir Trifunović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Lazar K. Radovanović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Steve Quarie, Visiting professor, School of biology, Newcastle University of Missouri,

Prof. dr Teodor M. Petrović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Momčilo Poljić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Nermina Pobrić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Melika Husić-Mehmedović, Ekonomski fakultet Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Rade Stankić, Ekonomski fakultet Beograd, Srbija

Prof. dr Radojko Lukić, Ekonomski fakultet Beograd, Srbija

Prof. dr Aleksandar Grubor, Ekonomski fakultet Subotica, Srbija

Prof. dr Tunjo Perić, Ekonomski fakultet Zagreb, Hrvatska

Prof. dr Elvir Čizmić, Ekonomski fakultet Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Nenad Lalić, Fakultet fizičkog vaspitanja i sporta, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Radmila Jablan Stefanović, Ekonomski fakultet Beograd, Srbija

Prof. dr Nedeljko Tica, Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, Srbija

Prof. dr Goran Popović, Ekonomski fakultet Banja Luka, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Srđan Lalić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Cviko Jekić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Dr Renata Lučić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Lejla Terzić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Amira Pobrić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Drago Cvijanović, Fakultet za hotelijerstvo i turizam Vrnjačka Banja, Srbija

Ruicui Tao, School of Economics & Management, Shanghai Polytechnic University, China

Yun Yang, School of Economics & Management, Shanghai Polytechnic University, China

Dr Hamid El Bilali, University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU) - Austria

Dr Roberto Capone, International Centre for Advanced Mediterranean Agronomic Studies (CIHEAM-Bari), Valenzano (Bari), Italia

Prof. dr Olga Hairulina, Faculty of Economics, Finance and Commerce, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Prianishnikov (Perm), Russia

Olga Starenkova, Cand. Econ. Sci., Associate Professor, Faculty of Land Management and Cadastre, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Prianishnikov (Perm), Russia

Nataliia Kazarinova, Dr. Econ. Sci., Professor, Faculty of Applied Computer Science, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Prianishnikov (Perm), Russia

Prof. dr. Astrida Miceikienė, Faculty of Economics and Management, Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
Prof. dr Ahmet Ay, Dean of the Faculty of Economics, Selcuk University, Turkey
Prof. dr. Haldun Soydal, Faculty of Economics, Selcuk University, Turkey
Prof. dr Burhan Ozkan, Faculty of Agriculture, Department of Agroecology, Akdeniz University, Turkey
Prof. dr, Aleksandr Agibalov, Faculty of Economics, Voronezh State Agricultural University, Russia

ORGANIZACIONI ODBOR /ORGANIZING COMMITTEE/

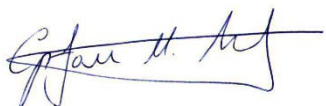
Doc. dr Srđan Lalić, Ekonomski fakultet Brčko, **predsjednik**
Doc. dr Siniša Berjan, prorektor za nauku, istraživanje i razvoj Univerziteta u I. Sarajevu, Bosna i Hercegovina
Doc. dr Dragan Milovanović, Ekonomski fakultet Banja Luka, Bosna i Hercegovina
Mr Bojan Međedović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina
M.Sc. Miodrag Peranović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina
Mr Lidija Mitrašević, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina
M.Sc.Dejan Tešić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina
Goran Dostanić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina
Olga Tupitsyna, Cand. Econ. Sci., Dean, Faculty of Economics, Finance and Commerce, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Prianishnikov (Perm), Russia
Aleksandr Zheliaskov, Cand. Econ. Sci., Dean, Faculty of Land Management and Cadastre, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Prianishnikov (Perm), Russia
Oksana V. Fotina, Director of International Relations Center, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Prianishnikov (Perm), Russia

PREDGOVOR

Ekonomski fakultet Brčko je po peti put organizator međunarodne konferencije koja svake godine okuplja mnogobrojne autore i stručnjake koji, svaki iz svog ugla, analizira problematiku i daje potencijalna rješenja u okviru definisane teme konferencije. Peta međunarodna konferencija „Uloga visokoškolskih ustanova u savremenom poslovnom ambijentu“ ima za cilj da se sagledaju mogućnosti koje sa sobom nose visokoškolske ustanove u kreiranju zdravog i razvojno orijentisanog poslovnog ambijenta u svakom društvu. Ustanove visokog obrazovanja mogu, i trebalo bi da budu, osnova znanja ali i pokretači promjena, na način da ponude neophodna znanja, kadrove i rješenja za sve probleme privredne zajednice jednog društva. Sa druge strane, privredna zajednica bi trebalo da zna koja su to znanja i kadrovi koja su joj neophodna da ostvari svoje ciljeve u savremenom poslovnom svijetu. Veoma je bitno da ova dva subjekta komuniciraju, kako bi svaki od njih ostvario svoje ciljeve. Udruživanje ustanova visokog obrazovanja sa privrednim subjektima omogućilo bi lakšu komunikaciju među njima, te bolju razmjenu informacija i jasnije predstavljanje problema sa kojima se suočavaju. Kroz takvo partnerstvo obje strane bi ostvarivale svoje prednosti: visokoškolske ustanove bi mogle da prilagode svoje programe potrebama savremenog poslovnog ambijenta a privredni subjekti bi dobili kadrove koji imaju znanja koju su im neophodna u svakodnevnom poslovanju i suočavanju sa izazovima koje nosi moderni poslovni ambijent. Visokoškolske ustanove, pored navedenog, mogu da budu analitičari trenutnog stanja u privredi, tvorci strategija razvoja društva i privrede, organizatori raznih aktivnosti na unapređenju poslovnog ambijenta.

Cilj međunarodne konferencije jeste predstavljanje poslovnoj i akademskoj zajednici mogućnosti međusobne saradnje, kroz analizu trenutnog stanja i predstavljanje rješenja potencijalnog partnerstva, sa svim prednostima koji ono donosi. Glavni izazov ove konferencije jeste definisati optimalne strategije udruživanja visokoškolskih ustanova i privrednih subjekata. Predstavljene strategije treba da obuhvate analizu trenutnog stanja, mogućnosti i prednosti potencijalnog udruživanja, te načine implementacije strategija i rezultate koji mogu biti ostvareni. Zbornik radova pete međunarodne konferencije „Uloga visokoškolskih ustanova u savremenom poslovnom ambijentu“ svojevrsan je leksikon znanja o navedenoj temi, a činjenica da su temu obrađivali mnogi autori pomaže u boljem razumijevanju teme, te daje mogućnost da se ista sagleda iz više uglova. Apstrakti predstavljeni u nastavku daju kratak uvid u razmišljanja autora o ovoj temi.

Dekan Ekonomskog fakulteta Brčko
Univerzitet u Istočnom Sarajevu
Doc. dr Srđan Lalić

SADRŽAJ

HIGHER EDUCATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EXAMPLE OF REPUBLIC OF SRPSKA /VISOKO OBRAZOVANJE I PRIVREDNI RAZVOJ: PRIMJER REPUBLIKE SRPSKE/ Stevan R. STEVIĆ	13
EVENT MANAGEMENT AS A PLATFORM FOR SYNCHRONIZATION GOVERNMENT, ECONOMY AND EDUCATION INSTITUTIONS ACTIVITIES /MENADŽMENT DOGAĐAJA KAO PLATFORMA ZA SINHRONIZACIJU AKTIVNOSTI INSTITUCIJA VLASTI, PRIVREDE I OBRAZOVNIH INSTITUCIJA/ Elvir ČIZMIĆ	15
AVOIDING KNOWLEDGE WASTE THROUGH ALUMNI NETWORKING, PARTNERSHIP AND COOPERATION IN THE MEDITERRANEAN REGION /IZBJEGAVANJE GUBLJENJA ZNANJA PREKO ALUMNI MREŽE, PARTNERSTAVA I SARADNJE U MEDITERANSKOM REGIONU/ Noureddin DRIOUECH	17
HORIZON 2020 - OPPORTUNITIES FOR EVERYONE IN THE BUSINESS COMMUNITY /HORIZONT 2020 – MOGUĆNOSTI ZA SVE U POSLOVNOJ ZAJEDNICI/ Steve QUARRIE	19
ALLOCATION OF SECONDARY COSTS BY USING THE MATRIX FUNCTIONS OF SPREADSHEET PROGRAMS /ALOKACIJA SEKUNDARNIH TROŠKOVA KORIŠĆENJEM MATRIČNIH FUNKCIJA PROGRAMA ZA TABELARNA IZRAČUNAVANJA/ Lazar K. RADOVANOVIĆ, Irina M. GLOTINA, Teodor M. PETROVIĆ	21
HIGHER EDUCATION IN SERBIA AND SOCIAL CHANGES OF THE 21 ST CENTURY: STUDENTS' PERSPECTIVE /ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ 21. БЕКА: СТУДЕНТСКА ПЕРСПЕКТИВА/ Aleksandar ŽIVKOVIĆ, Snežana ZEČEVIĆ, Miloš LUTOVAC	23
FINANCIAL REPORTING IN THE PUBLIC SECTOR - SPONS WHICH IS NOT LIABLE IN EDUCATION AND PRACTICE /FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE U JAVNOM SEKTORU – KARIKA KOJA NEDOSTAJE U OBRAZOVANJU I PRAKSI/ Bojan ĆURIĆ, Tanja BOŠNJAKOVIĆ	25

RURAL TOURISM DEVELOPMENT AS THE FACTOR OF DEVELOPMENT OF THE TERRITORY OF MUNICIPALITY OF TRSTENIK IN SERBIA /RAZVOJ RURALNOG TURIZMA KAO FAKTOR RAZVOJA TERITORIJE OPŠTINE TRSTENIK U SRBIJI/ Jelena BIĆANIN, Drago CVIJANOVIĆ, Dejan SEKULIĆ	27
STRATEGIC PLANNING OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT /STRATEŠKO PLANIRANJE LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA/ Aleksandar GRUBOR, Nikola MILIĆEVIĆ, Nenad ĐOKIĆ	29
DEVELOPMENTS OF HIGHER EDUCATION AND COOPERATION WITH BUSINESS /RAZVOJNE ŠANSE VISOKOG OBRAZOVANJA KROZ SARADNJU SA PRIVREDOM/ Stefan DRAGIČEVIĆ	31
CHALLENGING EDUCATIONAL PROCESS IN MODERN ENVIRONMENT /IZAZOV ZA PROCES OBRAZOVANJA U MODERNOM OKRUŽENJU/ Radmila JANIČIĆ	33
ACCESS TO FINANCE IN SME SECTOR: A BOSNIA AND HERZEGOVINIAN PERSPECTIVE /PRISTUP SEKTORA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA IZVORIMA FINANSIRANJA: PERSPEKTIVA BOSNE I HERCEGOVINE/ Meldina KOKOROVIĆ JUKAN, Emira KOZAREVIĆ, Senija NUHANOVIĆ	35
RESEARCH AND CONSULTING ON UNIVERSITIES IN REPUBLIC OF SRPSKA /ISTRAŽIVAČKI I KONSULTANTSKI RAD NA UNIVERZITETIMA U REPUBLICI SRPSKOJ/ Novo PLAKALOVIĆ.....	37
HIGHER EDUCATION SYSTEM AND LABOR MARKET IN BOSNIA AND HERZEGOVINA /SUSTAV VISOKOG OBRAZOVANJA I TRŽIŠTE RADA U BOSNI I HERCEGOVINI/ Damir VASILJ, Maja EREŠ.....	39
SUSTAINABILITY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE CITY OF SUBOTICA BETWEEN THE COURSE OF MARKET AND EDUCATIONAL SCIENCES AND REPRODUCTION IN THE NEW GLOBAL ENVIRONMENT /ODRŽIVOST EKONOMSKOG RAZVOJA GRADA SUBOTICE KROZ PRIZMU KOHEZIJE TRŽIŠNOG I OBRAZOVNO - NAUČNOG SEKTORA I NJENO REPOZICIONIRANJE U NOVOM GLOBALNOM AMBIJENTU/ Saša GRAVORAC, Goran ŠIJAN, Marijana CUPAĆ, Husein MEHMEDOVIĆ	41

QUANTITATIVE EASING OF EUROPEAN CENTRAL BANK /KVANTITATIVNO POPUŠTANJE EVROPSKE CENTRALNE BANKE/ Drago CVIJANOVIĆ, Željko VOJINOVIĆ, Sanja ŽIVKOVIĆ	43
PRICE CALCULATION METHODS PRICES IN SMALL ENTERPRISES OF BRCKO DISTRICT /METODE UTVRĐIVANJA CIJENA U MALIM PREDUZEĆIMA BRČKO DISTRIKTA/ Srdan LALIĆ, Momčilo POLJIĆ, Dejan TEŠIĆ.....	45
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AND MODERN BUSINESS ENVIRONMENT: CASE STUDY OF FACULTY OF ECONOMICS (UNIVERSITY OF BELGRADE) /VISOKOŠKOLSKE INSTITUCIJE I SAVREMENO POSLOVNO OKRUŽENJE: STUDIJA SLUČAJA EKONOMSKOG FAKULTETA (UNIVERZITET U BEOGRADU)/ Dušan MOJIĆ	47
MULTIDISCIPLINARY GRADUATE STUDY OF BUSINESS INFORMATICS FROM THE PERSPECTIVE OF ECONOMY AND COMPUTING - ADDAPTATION TO FUTURE BUSINESS /MULTIDISCIPLINARNI DODIPLOMSKI STUDIJ POSLOVNE INFORMATIKE IZ PERSPEKTIVE EKONOMIJE I KOMPJUTINGA - PRILAGODBA SAVREMENOM POSLOVANJU/ Azra BAJRAMOVIĆ, Aida BRKAN-VEJZOVIĆ, Armina HUBANA, Jasmin AZEMOVIĆ, Denis MUŠIĆ, Zanin VEJZOVIĆ	49
EDUCATION IN THE FUNCTION OF SUSTAINABLE ECONOMY DEVELOPMENT /OBRAZOVANJE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA PRIVREDE/ Nataša MARJANOVIĆ.....	51
ASSESSMENT OF GRADUATE STUDENT SATISFACTION WITH THE SERVICES OF THE FACULTY OF ECONOMY BRCKO /OCJENA ZADOVOLJSTAVA SVRŠENIH STUDENATA USLUGAMA EKONOMSKOG FAKULTETA BRČKO/ Ljiljana TANASIC, Dejan TESIC, Bojan MEDJEDOVIC	53
THE ROLE OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN A MODERN BUSINESS AMBIENT /ULOGA VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA U SAVREMENOM POSLOVNOM AMBIJENTU/ Tamara BEATOVIĆ	55
THE IMPACT OF COGNITIVE DISONANCE ON CONSUMER BEHAVIOR /UTICAJ KOGNITIVNE DISONANCE NA PONAŠANJE POTROŠAČA/ Nikola GLUHOVIĆ	57

ALIENATION OF MAN AND WORK IN CONDITIONS OF MODERN TECHNOLOGIES AND GLOBALIZATION /ОТУЂЕЊЕ ЧОВЈЕКА И РАДА У УСЛОВИМА МОДЕРНИХ ТЕХНОЛОГИЈА И ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ/ Dragomir Drago VUKOVIĆ	59
REFLECTIVE-CULTURAL ASPECT OF SELECTION AND PLANNING OF FREE STUDENT ACTIVITIES CONTENT /РЕФЛЕКСИВНО–КУЛТУРНИ АСПЕКТ ИЗБОРА И ПЛАНИРАЊА ВИДОВА САДРЖАЈА СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ СТУДЕНАТА/ Maja ВЈЕКОВИЋ, Grujo ВЈЕКОВИЋ	61
APPLICATION OF STATED PREFERENCE METHODS IN ASSESSING THE VALUE OF AGRICULTURAL LANDSCAPE SERVICES /PRIMJENA USTANOVLJENIH PREFERENCIJSKIH METODA U OCJENJIVANJU VRIJEDNOSTI USLUGA POLJOPRIVREDNIH PREDJELA/ Anastasija NOVIKOVA, Bernardas VAZNONIS	63
ASSESSMENT OF TAX SYSTEM IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF BIOECONOMY IN LITHUANIA /PROCJENA UTICAJA PORESKOG SISTEMA NA RAZVOJA BIOEKONOMIJE U LITVANIJU/ Astrida MICEIKIENE	65
ABOUT THE NEED FOR DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY OF AGRICULTURE OF THE RUSSIAN FEDERATION /ПОТРЕБА ЗА ДИГИТАЛНОМ ТРАНСФОРМАЦИЈОМ ЕКОНОМИЈЕ ПОЛЈОПРИВРЕДЕ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ/ Aleksei A. OREKHOV, Andrey I. KHITSKOV	67
FINANCIAL RELIABILITY OF THE CONTRACTOR: EVALUATION METHODOLOGY /ФИНАНСИЈСКА ПОУЗДАНОСТ ИЗВОЂАЧА: ЕВАЛУАЦИОНА МЕТОДОЛОГИЈА/ A.V. AGIBALOV, L.A. ZAPOROZHETSEVA	69
CHANGE OF RURAL RESETTLEMENT IN A SUBURBAN AREA AND THE INFLUENCE OF A LARGE CITY ON ITS TRANSFORMATION /ПРОМЈЕНА У РУРАЛНОМ ПРЕСЕЛЈАВАЊУ У ПРИГРАДСКА ПОДРУЧЈА И УТИЦАЈ ВЕЛИКИХ ГРАДОВА НА ОВУ ТРАНСФОРМАЦИЈУ/ Aleksandr L. ZHALIASKOV, Oksana V. FOTINA, Sinisa BERJAN	71
MODELING THE DYNAMICS OF THE VEGETATION INDEX NDVI OF WINTER WHEAT IN THE CONDITIONS OF THE CENTRAL FEDERAL DISTRICT /МОДЕЛОВАЊЕ ДИНАМИКЕ ИНДЕКСА ВЕГЕТАЦИЈЕ NDVI ЗИМСКЕ ПШЕНИЦЕ У УСЛОВИМА ЦЕНТРАЛНОГ ФЕДЕРАЛНОГ ДИСТРИКТА/ Aleksey G. BUKHOVETS, Evgeniy A. SEMIN, Svetlana I. IABLONOVSKAIA	73

INFORMATION SUPPORT OF THE AGRICULTURAL CONSULTING SYSTEM IN MODERN RUSSIA /INFORMACIONA PODRŠKA SISTEMU POLJOPRIVREDNOG KONSALTINGA U MODERNOJ RUSIJI/ R.V. PODKOLZIN, E.D. KUZNETSOVA, A.S. YASAKOV	75
MODEL OF PREVENTIVE DIAGNOSIS OF INSOLVENCY IN THE SYSTEM OF INFORMATION SUPPORT FOR FINANCIAL MANAGEMENT OF A CORPORATION /MODEL PREVENTIVNE DIJAGNOSTIKE NELIKVIDNOSTI U SISTEMU INFORMACIONE PODRŠKE FINANSIJSKOM UPRAVLJANJU KORPORACIJE/ Yu.V. TKACHEVA, I.S. SHCHEDRIN	77
RISING COSTS OF HIGHER EDUCATION IN DEVELOPING NATIONS: A CHALLENGE TO BUSINESS COMMUNITY /RAST TROŠKOVA VISOKOG OBRAZOVANJA U ZEMLJAMA U RAZVOJU: IZAZOV ZA POSLOVNU ZAJEDNICU/ Burhan ÖZKAN, Wasiu Olayinka FAWOLE	79
FALSIFICATION AS A MENACE FOR STATE'S FOOD SECURITY /FALSIFIKACIJA KAO OPASNOST ZA DRŽAVNU SIGURNOST HRANE/ Marat M. GALEEV	81
ELECTRONIC EDUCATION IN ORDER TO INCREASE THE QUALITY OF EDUCATION /ELEKTRONSKO OBRAZOVANJE U FUNKCIJI POVEĆANJA KVALITETA OBRAZOVANJA/ Milena MIRKOVIĆ, Sanja MILANOVIĆ, Dubravka NINKOVIĆ	83
THE IMPORTANCE OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN SOLVING THE PROBLEM OF THE LOCAL COMMUNITY /ZNAČAJ VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA U RJEŠAVANJU PROBLEMA LOKALNE ZAJEDNICE/ Biljana STANIVUK, Biljana KOVAČEVIĆ	85
INVESTMENT MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION FOR INNOVATION OF BUSINESS /MENADŽMENT INOVACIJAMA U U VISOKOM OBRAZOVANJU ZA INOVIRANJE POSLOVNIH PROCESA/ Vladica RISTIĆ, Pero PETROVIĆ, Milica SIMIĆ	87
THE ENTREPRENEURIAL EDUCATION AND ENVIRONMENTAL ECONOMIC DEVELOPMENT /EDUKACIJA O INFORMACIONIM TEHNOLOGIJAMA U VISOKOM ODBRAZOVANJU/ Pero PETROVIĆ, Đorđe PAVLOVIĆ, Milan VUJIĆ	89

MODERN MONEY AS THE MEDIA OF FREEDOM AND OBLIGATIONS /MODERNI NOVAC KAO MEDIJ SLOBODE I OBAVEZE/ Ivan MIROVIĆ	91
THE ROLE OF THE FORECASTING METHOD IN STRATEGIC PLANNING /METODA PREDVIĐANJA U FUNKCIJI STRATEŠKOG PLANIRANJA/ Branislava NARANČIĆ	93
OVERVIEW OF ATTITUDE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA ON ADDITIONAL PENSION SCHEME /OCJENA STAVA STANOVNIKA U BOSNE I HERCEGOVINI O DODATNOJ ŠTEDNJI ZA PENZIJU/ Miloš GRUJIĆ	95
INNOVATION IN THE FUNCTION OF DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES AND ECONOMY IN THE REPUBLIC OF SRPSKA /INOVATIVNOST U FUNKCIJI RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA I PRIVREDE U REPUBLICI SRPSKOJ/ Tihomir SPREMO	97
PROCESS OF STRATEGIC MANAGEMENT BY RESTRUCTURING OF ENTERPRISES /PROCES STRATEGIJSKOG UPRAVLJANJA RESTRUKTURIRANJEM PREDUZEĆA/ Dragan MILOVANOVIĆ, Saša VUČENOVIĆ	99
ANALYSIS OF EFFICIENCY OF TRADE COMPANIES IN SERBIA /ANALIZA EFIKASNOSTI TRGOVINSKIH PREDUZEĆA U SRBIJI/ Radojko LUKIĆ	101
PENSION SYSTEM IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA: PROBLEMS AND PERSPECTIVE /MIROVINSKI SUSTAV U FEDERACIJI BIH: PROBLEMI I PERSPEKTIVE/ Slavko VUKIĆ, Danijel KNEŽEVIĆ	103
AN SCIENCE-EDUCATIONAL SYSTEM IN FUNCTION THE SOCIO- ECONOMIC DEVELOPMENT /НАУЧНО-ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ У ФУНКЦИЈИ ДРУШТВЕНО- ЕКОНОМСКОГ РАЗВИТКА/ Slobodan N. BRACANOVIĆ	105
IMPORTANCE OF THE FACULTY IN RECEIVING THE EXPERT COMPETENCES OF STUDENTS IN THE FIELD OF HOTEL MANAGEMENT AND TOURISM /ZNAČAJ FAKULTETA U OBEZBEĐIVANJU STRUČNIH KOMPETENCIJA STUDENATA U OBLASTI HOTELIJERSTVA I TURIZMA/ Tijana STAMENIĆ ALEKSIĆ, Jelena PETROVIĆ	107

CONTRIBUTION OF HIGHER EDUCATION AND SCIENTIFIC-RESEARCH WORK IN DEVELOPMENT OF SMALL ECONOMIES /DOPRINOS VISOKOG OBRAZOVANJA I NAUČNO ISTRAŽIVAČKOG RADA RAZVOJU MALIH EKONOMIJA/ Spasoje TUŠEVLJAK, Jovana RAŠEVIĆ	109
AUTHOR INDEX	111

**HIGHER EDUCATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EXAMPLE OF
REPUBLIC OF SRPSKA**

Stevan R. STEVIĆ

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko, Bosnia and Herzegovina

*Email: s.stevic@efbrcko.ba

Abstract

In order that education contributes to economic development, it is necessary to create an education system in which the majority of students will attend and graduate secondary technical and secondary vocational schools as well as appropriate study programs at universities. Available data on the number of pupils completing secondary school in Republic of Srpska (similar situation is also in Bosnia and Herzegovina in general) point to the conclusion that secondary education corresponds largely to the long-term needs of the economy, while data on the number of students indicate an unfavorable structure towards the fields of education. Students studying in areas of education that are focused on economic activities, primarily manufacturing, currently make less than one third of their total. Regardless the fact that most pupils graduate the vocational and secondary technical schools, most of them choose to study social sciences. Therefore, there is the need for higher education development which will be directed towards meeting the needs of the economy and achieving the mutual interests of providers and users of education services. The paper discusses the tendencies in the development of higher education in the Republic of Srpska and the possible ways of achieving greater cooperation between universities and companies in order to improve the economy. Higher education implies the unity of teaching, scientific research and innovation. Except improving the quality of curriculums and the entire teaching process at higher education institutions, it is necessary to improve the mutual cooperation between higher education institutions in the field of scientific and research work, primarily in the preparation and realization of projects in the field of economic development. Higher education institutions should provide support to business community to seek opportunities for the development of business environment, as well as the encouragement in attempts of improving economic development. Scientific research at higher education institutions should focus on the perception of real problems in enterprises and suggest possible directions for the future development of the economy. As a result, universities should gradually abandon the practice of predominantly teaching activity, in order to be involved in teaching and scientific research, development and innovation at the same time. The paper emphasizes that, in addition to formal education, universities need to develop various forms of non-formal education, that is, to provide specialized knowledge and skills through appropriate programs for the development of necessary qualifications and specialties. By developing various forms of lifelong education, conditions for training at work and acquiring higher qualifications of employees will be ensured, which can increase the productivity of labor and the faster development of enterprises and the entire economy.

Keywords: *Higher education, economy, Republic of Srpska.*

VISOKO OBRAZOVANJE I PRIVREDNI RAZVOJ: PRIMJER REPUBLIKE SRPSKE

Stevan R. STEVIĆ

Ekonomski fakultet Brcko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina
Email: s.stevic@efbrcko.ba

Apstrakt

Da bi obrazovanje doprinosilo unapređenju privrednog razvoja neophodno je da se kreira obrazovni sistem u kome će većinu činiti učenici koji pohađaju i završavaju srednje tehničke i srednje stručne škole i odgovarajuće studijske programe na univerzitetima. Raspoloživi podaci o broju učenika koji završavaju srednje škole u Republici Srpskoj (a slična situacija je i u Bosni i Hercegovini u cjelini) upućuju na zaključak da srednje obrazovanje velikim dijelom odgovara dugoročnim potrebama privrede, dok podaci o broju studenata ukazuju na nepovoljnu strukturu prema oblastima obrazovanja. Studenti koji studiraju u oblastima obrazovanja koje su usmjerene ka privrednim djelatnostima, u prvom redu proizvodnim djelatnostima, trenutno čine ispod jedne trećine njihovog ukupnog broja. Bez obzira na to što većina učenika završava srednje stručne i srednje tehničke škole, najveći broj njih se opredjeljuje za studij na fakultetima društvenih nauka. Zbog toga se nameće potreba razvoja visokog obrazovanja koje će biti usmjereno ka zadovoljenju potreba privrede i ostvarivanja međusobnih interesa davalaca i korisnika usluga obrazovanja. U radu se govori o tendencijama u razvoju visokog obrazovanja u Republici Srpskoj i mogućim načinima ostvarivanja veće saradnje univerziteta i preduzeća u unapređenju privrede. Visoko obrazovanje podrazumijeva jedinstvo nastave, naučnog istraživanja i inovacija. Pored unapređivanja kvaliteta nastavnih programa i cjelokupnog nastavnog procesa na visokoškolskim ustanovama potrebno je sve više unapređivati i međusobnu saradnju visokoškolskih ustanova u oblasti naučno-istraživačkog rada, prvenstveno u pripremi i realizaciji projekata u oblasti privrednog razvoja. Visokoškolske ustanove treba da pružaju podršku privrednicima u istraživanju mogućnosti razvoja poslovnog ambijenta, kao i podsticanja i unapređenja privrednog razvoja. Naučnoistraživački rad na visokoškolskim ustanovama treba usmjeravati na sagledavanje stvarnih problema u preduzećima i predlaganje mogućih pravaca budućeg razvoja privrede. Zbog toga univerziteti treba da postepeno napuštaju praksu pretežnog bavljenja nastavnom aktivnošću, kako bi se istovremeno bavili nastavom, ali i naučnim istraživanjima, razvojem i inovacijama. U radu se ističe da je na univerzitetima, pored obrazovanja u formalnom smislu, potrebno razvijati i različite vidove neformalnog obrazovanja, odnosno pružanje specijalističkih znanja i vještina kroz odgovarajuće programe za razvoj potrebnih kvalifikacija i specijalnosti. Razvijanjem različitih oblika cjeloživotnog obrazovanja obezbijedili bi se uslovi za usavršavanje na radu i sticanje viših kvalifikacija zaposlenih, što može uticati na povećanje produktivnost rada i brži razvoj preduzeća i ukupne privrede.

Ključne riječi: *Visoko obrazovanje, privreda, Rrepublika Srpska.*

**EVENT MANAGEMENT AS A PLATFORM FOR SYNCHRONIZATION
GOVERNMENT, ECONOMY AND EDUCATION INSTITUTIONS
ACTIVITIES**

Elvir ČIZMIĆ

Faculty of Economics and Business, University of Sarajevo, Trg Oslobođenja-Alija
Izetbegović 1, 71000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
Email: elvir.cizmic@efsa.unsa.ba

Abstract

The event management concept represents a big picture, or a framework, that gives answers on all important issues related to planned events, event management, event design and event operations. Since, modern cost management concepts are based on the fact that the activities are the basic elements that generate costs or consume resources, it is clear that new activities based costs management systems and project management principles can be fully applied to event management. Event management is a multidisciplinary scientific discipline, because in the creation of models, concepts and practices, it includes insights coming from other disciplines, while through the application it combines the work of different educational profiles that, in addition to a professional event manager, include psychologists, sociologists, economists, lawyers and other educational profiles of technical and natural sciences that depend on the specificity of the event and its content, time, focus, purpose, location through a clear understanding of the same as an interdisciplinary oriented science stream. The event industry, including fairs, festivals, meetings, conferences, exhibitions, religious events, sports and a number of other events, is rapidly evolving and making a significant contribution to business development, especially in the field of tourism, but also represents a platform for starting or improving business activities in other economic branches. With the increase in regulation and growth of state and corporate involvement in events, the environment for this industry and business has become much more complex. Event leaders are now required to identify and service a broad range of stakeholders, or interest groups, by balancing their requirements, needs, and goals. This paper aims to present key components of various events that could be used for the economic development of Bosnia and Herzegovina through the use of scientific knowledge of event management as a platform for optimizing the work of government institutions, employers and educational institutions.

Keywords: *Event Industry, Knowledge Management, Event Classification, EMBOK, Economic Development.*

**MENADŽMENT DOGAĐAJA KAO PLATFORMA ZA SINHRONIZACIJU
AKTIVNOSTI INSTITUCIJA VLASTI, PRIVREDE I OBRAZOVNIH
INSTITUCIJA**

Elvir ČIZMIĆ

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Trg Oslobođenja-Alija Izetbegović 1, 71000
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Email: elvir.cizmic@efsa.unsa.ba

Apstrakt

Koncept upravljanja događajima predstavlja veliku sliku, odnosno radni okvir, koji daje odgovore na sva bitna pitanja koja se odnose na planirane događaje, upravljanje događajima, projektiranje i operacije događaja. S obzirom da savremeni koncepti upravljanja troškovima polaze od činjenice da su aktivnosti osnovni elementi koji generiraju troškove, odnosno konzumiraju resurse, jasno da se na upravljanje događajima u potpunosti mogu primjeniti novi sistemi upravljanja troškovima na bazi aktivnosti, kao i principi upravljanja projektima. Menadžment događaja je multidisciplinarna naučna disciplina, jer u kreiranje modela, koncepata i praksi uključuje spoznaje koje dolaze iz drugih naučnih disciplina, dok kroz aplikaciju istih objedinjuje rad različitih obrazovnih profila koji, pored profesionalnog menadžera za upravljanje događajima, uključuju psihologe, sociologe, ekonomiste, pravnike i druge obrazovne profile tehničkih i prirodnih znanosti što zavisi od specifičnosti događaja te njegovog sadržaja, vremena, fokusa, namjene, lokacije kroz jasno razumjevanje istog kao interdisciplinarno orijentiranog naučnog pravca. Industrija događaja, uključujući sajmove, festivale, sastanke, konferencije, izložbe, vjerske događaje, sport i niz drugih događanja, brzo se razvija i čini značajan doprinos poslovnom razvoju a posebno u oblasti turizma ali ujedno predstavlja i platformu za početak ili unapređenje poslovnih aktivnosti u drugim privrednim granama. S povećanjem regulacije i rasta državne i korporativne uključenosti u događaje, okruženje za ovaj vid industrije i biznisa je postalo znatno složenije. Voditelji događaja sada su potrebni za identifikaciju i servisiranje širokog raspona sudionika, odnosno interesnih skupina uz balansiranje njihovih zahtjeva, potreba i ciljeva. Ovaj rad ima za cilj prezentirati ključne komponente različitih događaja koji bi mogli biti iskorišteni za privredni razvoj Bosne i Hercegovine, kroz korištenje naučnih spoznaja menadžmenta događaja kao platforme za optimizaciju djelovanja institucija vlasti, poslodavaca i obrazovnih institucija.

Ključne riječi. *Industrija događaja, upravljanje znanjem, klasifikacija događaja, EMBOK, ekonomski razvoj.*

**AVOIDING KNOWLEDGE WASTE THROUGH ALUMNI NETWORKING,
PARTNERSHIP AND COOPERATION IN THE MEDITERRANEAN REGION**

Noureddin DRIOUECH

CIHEAM Bari- Mediterranean Agronomic Institute of Bari, Italy

Email: driouech@iamb.it

Abstract

In the last decades, many higher agricultural education Institutions has trained thousands of graduated students which could be considered as a precious, powerful social capital and valuable source of knowledge for the Mediterranean region sustainable development. CIHEAM Bari, one of those Institutions with more than 40.000 graduates students, seeks mutually supportive life-long relationships with the global community of its past and present graduates, experts and collaborators. In order to develop and strengthen these relationships, and avoid knowledge waste CIHEAM Bari has set up the Network of Alumni and various thematic networks. Furthermore, knowledge and know-how are resources that are valuable to any Institution/organization's ability to innovate and contribute to the sustainable development of local and regional territories. In fact, "*Knowledge-Sharing Boosts Development Know-How*" expresses the spirit of CIHEAM Bari and the guiding principle of its experts. In order to avoid knowledge waste, Alumni networking and follow-up studies are commonly used by academic Institutions to evaluate and assess the effectiveness of their educational and academic programs. The results of such studies can be used to avoid mistakes and improve performance in the future. Those studies often seek to measure the relationship between the training the students received and the expertise needed for their occupational placement. Moreover, if Agricultural industries are to survive, the agriculture curriculum must be dynamic and able to adjust to new situations and business environment that help to improve on-the-job effectiveness of future graduates.

Key words: *Higher Agricultural education, Alumni Networking, Partnership, Social capital, Best practice, Market place.*

**IZBJEGAVANJE GUBLJENJA ZNANJA PREKO ALUMNI MREŽE,
PARTNERSTAVA I SARADNJE U MEDITERANSKOM REGIONU**

Noureddin DRIOUECH

CIHEAM Bari, Mediteranski agronomski institut Bari, Italija

Email: driouech@iamb.it

Apstrakt

Posljednjih decenija, mnoge poljoprivredne institucije visokog obrazovanja obučiole su na hiljade diplomiranih studenata koji bi se mogao smatrati vrijednim, snažnim društvenim kapitalom i vrijednim izvorom znanja za održivi razvoj mediteranske regije. CIHEAM Bari, jedan od ovih institucija s više od 40.000 diplomaca studenata, traži međusobno podržavaju doživotnog odnosa sa globalnom zajednicom svojih prošlih i sadašnjih diplomanata, stručnjaka i saradnika. Da bi razvili i ojačali ove odnose, i izbjegli gubljenje znanja, CIHEAM Bari je uspostavio mrežu alumni i razne tematske mreže. Nadalje, znanje i iskustvo su resursi koji su vrijedni za sposobnost svake institucije/organizacije za inoviranje i doprinos održivom razvoju lokalnih i regionalnih teritorija. Zapravo, "Dijeljenje znanja podstiče razvoj znanja", izražava duh CIHEAM-a Bari i vodeći je princip njegovih stručnjaka. Kako bi se izbjeglo gubljenje znanja, alumni mreže i studije praćenja najčešće koriste akademskim institucijama za evaluaciju i procjenu efikasnosti njihovih obrazovnih i akademskih programa. Rezultati takvih studija mogu se koristiti za izbjegavanje grešaka i poboljšanje učinaka u budućnosti. Ove studije često pokušavaju da izmjere odnos između obuke studenata i potrebne stručnosti za njihov rad. Osim toga, ako je Poljoprivredne industrije žele da prežive, poljoprivredni nastavni plan i program mora biti dinamičan i sposoban da se prilagodi novim situacijama i poslovnom okruženju koje pomažu da se poboljša radna efikasnost budućih diplomiranih studenata.

Ključne riječi: *visoko obrazovanje u poljoprivredi, alumni mreža, partnerstvo, društveni capital, najbolja praksa, tržište.*

**HORIZON 2020 - OPPORTUNITIES FOR EVERYONE IN THE BUSINESS
COMMUNITY**

Steve QUARRIE

Faculty of Biology, Belgrade University, Studentski trg 16, 11000 Belgrade, Serbia
Email: steve.quarrie@gmail.com

Abstract

Horizon 2020 (H2020) is the EU's flagship funding programme for research and innovation, running from 2014 to 2020, with a budget of around €75 billion. It provides a wide range of opportunities for projects, both "bottom-up" (your idea to do whatever you want) or "top-down" (they tell you the topic for the research). A H2020 scheme of particular relevance for the commercial sector is the SME (Small and Medium-sized Enterprise) Instrument. The SME Instrument addresses SMEs with a radically new idea underpinned by a business plan for bringing to market innovation solutions and with ambitions to scale up. It supports high-risk, but also high-potential SMEs. The SME Instrument has several submission dates per year, for companies to apply for funding to take an innovation to the market place, in three phases: Phase I is to develop a realistic business plan for bringing a particular innovation to the market; Phase II helps companies develop their business concepts further into a market-ready product, service or process; and finally Phase III gives access to venture capital to provide business scale-up. However, because of the scheme's popularity, proposal success rates are typically low: around 12% at present for Phase I, and less than 10% for Phase II. Alternatively, companies may also take part as members of consortia for other H2020 funding schemes, such as Research and Innovation Actions (RIAs), the main "top-down" scheme within H2020. Indeed, the Commission encourages proposal coordinators to include companies amongst their consortium partners, to help exploit research discoveries developed during the project's research. As most H2020 proposals are written by scientists at universities or research institutions, non-research (stakeholder) partners in consortia are usually invited to take part by scientists through either personal contacts, or internet searches. Therefore, non-researchers should target local research institutions to ensure that researchers are aware of areas of interest and expertise that a company or other non-research organisation could offer to a project consortium. Company websites should also be attractive to researchers looking for a non-research partner.

Keywords: *H2020, project proposals, companies, partner, networking.*

HORIZONT 2020 – MOGUĆNOSTI ZA SVE U POSLOVNOJ ZAJEDNICI

Steve QUARRIE

Biološki fakultet, Univerzitet u Beogradu, Studentski trg 16, 11000 Beograd, Srbija
Email: steve.quarrie@gmail.com

Apstrakt

Horizont 2020 (H2020) je u EU vodeći program finansiranja za istraživanje i inovacije, u periodu 2014-2020, sa budžetom od oko 75 milijardi eura. On pruža širok spektar mogućnosti za projekte, kako "odozdo prema gore" (vaša ideja da činite ono što želite) ili "odozgo nadole" (oni vam govore temu za istraživanje). Šema H2020 od posebnog značaja za komercijalni sektor je instrument malih i srednjih preduzeća (SME). Instrument malih i srednjih preduzeća se bavi malim i srednjim preduzećima koja imaju radikalno novu ideju koja je zasnovana na poslovnom planu za donošenje tržišnih inovativnih rešenja i ambicija za povećanje. Podržava visoko rizična, ali i visoko potencijalna MSP. Ovaj instrument MSP-a ima nekoliko otvorenih datuma za podnošenja prijave godišnje, da bi kompanije podnijele zahtjev za finansiranje za preuzimanje inovacija na tržištu u tri faze: Faza I je razviti realni poslovni plan za donošenje određene inovacije na tržište; Faza II pomaže kompanijama da razvijaju svoje poslovni koncepte dalje u proizvod, uslugu ili proces koji je spreman za tržište; i na kraju Faza III daje pristup rizičnom kapitalu kako bi se obezbijedilo poslovno povećanje. Međutim, zbog popularnosti šeme, stope uspešnosti prijedloga su obično niske: oko 12% trenutno za fazu I, a manje od 10% za fazu II. Alternativno, kompanije mogu, takođe, učestvovati kao članovi konzorcija za druge šeme finansiranja u H2020, kao što su istraživanja i inovacije (RIA), glavna šema "odozdo prema dolje" unutar H2020. Zaista, Komisija podstiče koordinate prijedloga da uključe kompanije kao svoje partnere u konzorcijum, kako bi se pomoglo u korišćenju otkrića istraživanja koja su se razvila tokom istraživanja u projektu. Kako su većinu predloga za H2020 napisali naučnici na univerzitetima ili istraživačkim institucijama, neistraživački partneri se obično pozivaju da učestvuju u konzorcijima putem ličnih kontakata ili pretraživanjem putem interneta. Prema tome, ne-istraživači treba da ciljaju lokalne istraživačke institucije kako bi se osiguralo da su istraživači svjesni oblasti od interesa i stručnosti koje kompanija ili druga ne-istraživačka organizacija može ponuditi projektnom konzorcijumu. Internetski portali preduzeća bi, takođe, trebali biti atraktivni za istraživače koji traže neistraživačkog partnera.

Ključne riječi: *H2020, projektni prijedlog, kompanije, partner, umrežavanje.*

ALLOCATION OF SECONDARY COSTS BY USING THE MATRIX FUNCTIONS OF SPREADSHEET PROGRAMS

Lazar K. RADOVANOVIĆ^{1*}, Irina M. GLOTINA², Teodor M. PETROVIĆ¹

¹University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brčko, Bosnia and Herzegovina

²Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Pryanishnikov", Russia

*Email: lazar.radovanovic.efb@gmail.com

Abstract

The paper describes and applies the method of linear equations, by using the matrix functions of spreadsheet programs (Excel and similar programs) for the secondary cost allocation of fully conditioned auxiliary cost centers. The aim of the paper is to demonstrate the possibility of using matrix functions for cost allocation. A model has been formed based on the data from a specific company, that has auxiliary, main and non-productive cost centers. The paper illustrates the use of matrix functions for modeling cost allocation between fully conditioned cost centers. The linear equations method is used to solve the problem of secondary cost allocation, by applying the corresponding matrix functions of spreadsheet programs (TRANSPOSE, MINVERSE, MMULT). It is known that the goal of cost allocation of auxiliary cost centers to main cost centers, and later to the bearers, is to calculate the exact cost, that is, the cost of goods and services. The method of linear equations was chosen because a personal model can be formed based on the starting model, by adding (or subtracting) the number of auxiliary and main cost centers. This cost allocation model should encourage accountants and company management to use the more exact method of cost allocation instead of the simple direct and complex step method (with add-ons). Matrix functions facilitate the method of linear equations, because they are quite simple to apply in models that can be easily adapted and applied in practice later on. Such models, with a slight adjustment, can also be applied in other spreadsheet programs which use matrix functions. It has been concluded that this method can be easily described and applied, and the obtained results, with the correct data input and use of matrix functions, give completely accurate results, unlike other cost allocation methods.

Key words: *allocation of secondary costs, linear equation method, matrix functions: TRANSPOSE, MINVERSE, MMULT.*

ALOKACIJA SEKUNDARNIH TROŠKOVA KORIŠĆENJEM MATRIČNIH FUNKCIJA PROGRAMA ZA TABELARNA IZRAČUNAVANJA

Lazar K. RADOVANOVIĆ^{1*}, Irina M. GLOTINA², Teodor M. PETROVIĆ¹

¹Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istolnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina

²Poljoprivredni državni univerzitet iz Voronježa, Rusija

*Email: lazar.radovanovic.efb@gmail.com

Apstrakt

U radu je opisana i primijenjena metoda linearnih jednačina korišćenjem matrice funkcija za tabelarna izračunavanja za alokaciju sekundarnih troškova potpuno uslovljenih pomoćnih mjesta troškova. Cilj rada je da se pokaže mogućnost korišćenja matrice funkcija za alokaciju troškova. Formiran je model na osnovu podataka konkretnog preduzeća koje u svom sastavu ima pomoćna i glavna mjesta troškova i neproizvodna mjesta troškova. Za rješavanje problema alokacije troškova koristi se metoda linearnih jednačina primjenom odgovarajućih matrice funkcija programa za tabelarna izračunavanja. Cilj prenošenja troškova odjeljenja pomoćnih mjesta troškova na glavna mjesta troškova, a kasnije i na nosioce, je da se dobiju tačni troškovi, odnosno cijena koštanja proizvoda i usluga. Izabrana je metoda linearnih jednačina s obzirom na to da se na osnovu polaznog modela može formirati vlastiti model promjenom broja pomoćnih i glavnih mjesta troškova. Ovaj model alokacije troškova treba da ohrabri računovođe i menadžment preduzeća da se umjesto jednostavne direktne i složene stepenaste metode više koriste egzaktnijom metodom alociranja troškova. Matrice funkcije olakšavaju metodu linearnih jednačina jer se relativno jednostavno primjenjuju u modelima koji se kasnije mogu prilagoditi i primijeniti u praksi. Zaključeno je da se ova metoda može jednostavno opisati i primijeniti, a dobijeni rezultati, pravilnim unosom podataka i upotrebom matrice funkcija, za razliku od ostalih metoda alokacije troškova daju potpuno tačne rezultate.

Ključne riječi: *alokacija sekundarnih troškova, metoda linearnih jednačina, matrice funkcije: TRANSPOSE, MINVERSE, MMULT.*

HIGHER EDUCATION IN SERBIA AND SOCIAL CHANGES OF THE 21ST CENTURY: STUDENTS' PERSPECTIVE

Aleksandar ŽIVKOVIĆ^{1*}, Snežana ZEČEVIĆ², Miloš LUTOVAC³

¹University of Belgrade, Faculty of Economics, Belgrade, Serbia

²University of Priština with temporary head-office in Kosovska Mitrovica, Faculty of Philosophy, Kosovska Mitrovica, Serbia

³Academy of Business Applied Studies, Belgrade, Serbia

*Email: aca@ekof.bg.ac.rs

Abstract

Education in the 21st century, the time of globalization and instant changes, is a very important factor of the social development and advancement. Since, first of all, higher education is the domain on which the direction of social changes depends, one of the frequent issues of many discussions is adjusting the university work to the current social trends (such as the constant use of the English language and information technologies, development of applied knowledge and some 21st century skills, promoting lifelong learning, etc.) or preserving traditional values (such as the development and accumulation of as many facts as possible, teacher's superiority in regard to students, etc.). Therefore, the aim of our paper is to map students' attitudes on the expectations concerning contemporary university as well as on the actual possibilities that higher education in Serbia provides. The research for the requirements of this paper was conducted on a sample comprising 30 students of the Faculty of Economics in Belgrade and 30 students of the Faculty of Philosophy in Kosovska Mitrovica by means of a questionnaire, while the data were analyzed by applying descriptive statistics. The final results proved the hypotheses of the research and emphasized the significance of the necessity for constant adjusting the university and higher education to the current trends of the social development.

Key words: *higher education, 21st century, current trends, traditional values.*

ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ 21. ВЕКА: СТУДЕНТСКА ПЕРСПЕКТИВА

Александар ЖИВКОВИЋ^{1*}, Снежана ЗЕЧЕВИЋ², Милош ЛУТОВАЦ³

¹Универзитет у Београду, Економски факултет, Београд, Србија

²Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Филозофски факултет, Косовска Митровица, Србија

³Академија пословних струковних студија, Београд, Србија

*Емаил: aca@ekof.bg.ac.rs

Апстракт

Образовање у 21. веку, времену глобализације и инстант промена, врло је битан фактор развоја и напретка друштва. Будући да је првенствено високо образовање сектор од којег зависи смер друштвеног кретања, једна од честих тема многих дискусија је прилагођавање рада универзитета савременим тенденцијама друштва (као што су константно коришћење енглеског језика, информационих технологија, развијање примењивог знања и неких вештина 21. века, промовисање целоживотног учења и др.) или очување традиционалних вредности (попут усвајања и акумулирања што већег броја чињеница, супериорности наставника у односу на студенте и др.). Сходно томе, циљ нашег рада је испитивање ставова студената о очекивањима од савременог универзитета, и о реалним могућностима које им високо образовање у Србији нуди. Истраживање за потребе овог рада спроведено је на узорку сачињеном од 30 студената Економског факултета у Београду и 30 студената Филозофског факултета у Косовској Митровици коришћењем анкетног упитника, а прикупљени подаци су анализирани применом анализе дескриптивне статистике. Добијени резултати су потврдили претпоставке истраживања и указали на значај потребе константног прилагођавања универзитета и високог образовања савременим тенденцијама развоја друштва.

Кључне речи: *високо образовање, 21. век, савремене тенденције, традиционалне вредности.*

FINANCIAL REPORTING IN THE PUBLIC SECTOR - SPONS WHICH IS NOT LIABLE IN EDUCATION AND PRACTICE

Bojan ČURIĆ^{1*}, Tanja BOŠNJAKOVIĆ²

¹Supreme Office for Public Sector Auditing of Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

²Tax Administration Office of Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

*Email: mr.bojancuric@gmail.com

Abstract

This paper aims to points to the importance of financial reporting in the public sector, or budget accounting and to investigate, whether it is and to what extent as part of the scientific discipline of accounting represented in higher education in the region, primarily by observing the Republic of Srpska, the Federation of Bosnia and Herzegovina, and the republic Serbia, Croatia and Montenegro. Starting from the differences in characteristics between public and private sector entities to the primary users of their financial statements and from them deriving differences in the objectives of their financial reporting, it is clear that the financial reporting of the state is different from the financial reporting of the company. The distinctive characteristics of public entities in relation to private sector entities cause, inter alia, the application of specific concepts relevant to governance and financial reporting. The users of the financial statements may be confused by the differences between the financial and public sector financial reports presented on different reporting bases (reporting - IPSAS and statistical - GFS methodology) as well as specificities specific to the budget system. The results of the survey show that financial reporting in the public sector is underdeveloped area of education and practice in the region, and you need to pay more attention to the research topic. One of the main reasons for this is the growing need for and growing and complex requirements for reporting in the public sector, and that the study of general financial accounting is not enough to understand budget accounting or financial reporting in the public sector as a whole. It is known that without a good knowledge of budgetary accounting there are no conditions for good public management, control and audit. As a conclusion of the research, higher education in the field of budgetary accounting is proposed, both at the academic level and in the accounting practice. This also implies the orientation of higher education institutions to innovate curricula and programs permanently aligning them with the requirements and needs of the labor market.

Key words: *public sector, financial reporting, education and practice.*

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE U JAVNOM SEKTORU – KARIKA KOJA NEDOSTAJE U OBRAZOVANJU I PRAKSI

Bojan ĆURIC^{1*}, Tanja BOŠNJAKOVIĆ²

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, Bosna i Hercegovina
Poreska uprava Republike Srpske, Bosna i Hercegovina

*Email: mr.bojancuric@gmail.com

Apstrakt

Ovaj rad ima za cilj da ukaže na važnost budžetskog računovodstva i da istraži da li je i u kojoj mjeri ono kao dio naučne discipline računovodstva zastupljeno u visokom obrazovanju u regionu, prevashodno posmatrajući Republiku Srpsku, Federaciju BiH i republike Srbiju, Hrvatsku i Crnu Goru. Polazeći od razlika u karakteristikama između entiteta javnog i privatnog sektora, primarnim korisnicima njihovih finansijskih izveštaja i iz njih proistekle razlike u ciljevima njihovog finansijskog izveštavanja jasno je da se finansijsko izveštavanje države razlikuje od finansijskog izveštavanja preduzeća. Distinktivne karakteristike entiteta javnog u odnosu na entitete privatnog sektora uzrokuju, pored ostalog, i primjenu specifičnih koncepata relevantnih za upravljanje i finansijsko izveštavanje. Korisnici finansijskih izveštaja mogu biti zbunjeni razlikama između finansijskih izveštaja javnog i realnog sektora prezentovanih prema različitim izvještajnim osnovama (izvještajnim - MRS JS i statističkim – GFS metodologija) kao i specifičnostima tipičnim za budžetski sistem. Rezultati istraživanja pokazuju da je finansijsko izveštavanje u javnom sektoru nedovoljno razvijena oblast u obrazovanju i praksi u regionu, te je istraživanoj temi neophodno posvetiti veću pažnju. Kao jedan od glavnih razloga za to su rastuće potrebe i sve veći i složeniji zahtjevi za izvještavanjem u javnom sektoru i da izučavanje opšteg finansijskog računovodstva nije dovoljno i za razumijevanje budžetskog računovodstva odnosno finansijskog izveštavanja u javnom sektoru u cjelini. Poznato je da bez dobrog poznavanja budžetskog računovodstva nema uslova za dobar javni menadžment, kontrolu i reviziju. Kao zaključak istraživanja, predlaže se veća edukacija iz oblasti budžetskog računovodstva, kako na akademskom nivou, tako i u računovodstvenoj praksi. To podrazumijeva i orijentaciju visokoškolskih ustanova da inoviraju nastavne planove i programe permanentno ih usklađujući sa zahtjevima i potrebama tržišta rada.

Ključne riječi: *javni sektor, budžetsko računovodstvo, finansijsko izveštavanje.*

**RURAL TOURISM DEVELOPMENT AS THE FACTOR OF DEVELOPMENT
OF THE TERRITORY OF MUNICIPALITY OF TRSTENIK IN SERBIA**

Jelena BIĆANIN, Drago CVIJANOVIĆ*, Dejan SEKULIĆ

University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja,
Vrnjačka Banja, Serbia

*Email: drago.cvijanovic@kg.ac.rs

Abstract

An economic recovery and a development of the certain territory depend a lot on several factors which are direct result of establishing a cooperation between the authorities, economy and the higher education institutions. Rural tourism as the way towards development of the certain local community requires the engagement of local authorities and local people in collaboration with economists and representatives of academic circles to grasp the potentials which the territory they live has. The territory of the municipality of Trstenik has the ability to develop rural tourism which would initiate its economic recovery. A fertile valley of the West Morava river, rich cultural and historical heritage, motivation of local people and authorities as well as a vicinity of Faculty of Hotel Management and Tourism present the main prerequisites for development of this type of tourism. The primary aim of this research paper is to create a basis for rural tourism development through the insight into the potentials of the municipality of Trstenik and the possibility of establishing a cooperation between three main subjects (authorities, economists and higher education institutions) with the aim of raising standard of living and employment rate growth. For the necessities of the research paper were available quantitative approach by questioning public opinion via questionnaire of closed and anonymous type as well as method of sample.

Key words: *economic recovery, rural tourism, authorities, economists, higher education institutions.*

RAZVOJ RURALNOG TURIZMA KAO FAKTOR RAZVOJA TERITORIJE OPŠTINE TRSTENIK U SRBIJI

Jelena BIĆANIN, Drago CVIJANović*, Dejan SEKULIĆ

Univerzitet u Kragujevcu, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Vrnjačka
Banja, Srbija

*Email: drago.cvijanovic@kg.ac.rs

Apstrakt

Ekonomski oporavak i razvoj određene teritorije uveliko zavise od više faktora, a koji su direktna posledica uspostavljanja saradnje između vlasti, privrede i visokoobrazovnih institucija. Ruralni turizam kao put ka razvoju određene lokalne zajednice zahteva angažovanje lokalnih vlasti i lokalnog stanovništva da u saradnji sa nosiocima privrede i predstavnicima akademskih krugova sagledaju potencijale kojima raspolaže teritorija na kojoj žive. Teritorija opštine Trstenik ima mogućnost da razvije ruralni turizam koji bi pokrenuo njen ekonomski oporavak. Plodna dolina Zapadne Morave, bogato kulturno-istorijsko nasleđe, motivisanost lokalnog stanovništva i vlasti, kao i blizina Fakulteta za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji predstavljaju glavne preduslove za razvoj ove vrste turizma. Primarni cilj ovog rada je da se kroz sagledavanje potencijala opštine Trstenik i mogućnosti za uspostavljanje saradnje između tri ključna subjekta (vlasti, privrednika i visokoobrazovnih institucija) stvori osnova za razvoj ruralnog turizma sa ciljem podizanja životnog standarda i povećanja stope zaposlenosti. Za potrebe istraživanja na raspolaganju je bio kvantitativni pristup ispitivanja javnog mnjenja u vidu anketnog upitnika zatvorenog i anonimnog tipa, kao i metod uzorka.

Ključne reči: *ekonomski oporavak, ruralni turizam, vlasti, privrednici, visokoobrazovne institucije.*

STRATEGIC PLANNING OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Aleksandar GRUBOR*, Nikola MILIĆEVIĆ, Nenad ĐOKIĆ

University of Novi Sad, Faculty of Economics in Subotica, Serbia

*Email: agrubor@ef.uns.ac.rs

Abstract

Through the strategy of local economic development, it is attempted to improve the economic situation and increase the quality of life in a given area. There is also an accent on increasing the level of quality of services provided by local communities and meeting the needs of its citizens. In addition to representatives of local government, the private and civil sector plays a significant role in achieving the stated goals. All the activities in which they are involved should be implemented in accordance with a predefined strategic plan consisting of several stages, from preparation to audit and control. In addition to explaining the strategic planning process itself, the concepts of local economic development and basic planning phases, the key elements of the strategic plan are also analyzed. Also, an example of the development strategy of local economic development, "from vision to project", is presented.

Key words: *local economic development, strategic planning, goals, strategy.*

STRATEŠKO PLANIRANJE LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA

Aleksandar GRUBOR*, Nikola MILIĆEVIĆ, Nenad ĐOKIĆ

Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici, Srbija

*Email: agrubor@ef.uns.ac.rs

Apstrakt

Kroz strategiju lokalnog ekonomskog razvoja teži se unapređenju ekonomske situacije i povećanju kvaliteta života na određenom području. Akcenat je i na povećanju nivoa kvaliteta usluga lokalne zajednice i zadovoljavanju potreba njenih građana. Pored predstavnika lokalne samouprave, u ostvarivanju navedenih ciljeva značajnu ulogu imaju privatni i civilni sektor. Sve aktivnosti u koje su oni uključeni, treba da se realizuju u skladu sa unapred definisanim strateškim planom, koji se sastoji iz više faza, od pripreme do revizije i kontrole. Pored objašnjenja samog procesa strateškog planiranja, pojma lokalnog ekonomskog razvoja i osnovnih faza planiranja, u radu su analizirani i ključni elementi strateškog plana. Takođe, predstavljen je i primer razvoja strategije lokalnog ekonomskog razvoja, „od vizije do projekta“.

Ključne reči: *lokalni ekonomski razvoj, strateško planiranje, ciljevi, strategija.*

DEVELOPMENTS OF HIGHER EDUCATION AND COOPERATION WITH BUSINESS

Stefan DRAGIČEVIĆ

MINGOS Coffee d.o.o. Brcko – Junior Brand Manager, Bosnia and Herzegovina

*Email: stefandragicevicmr@gmail.com

Abstract

Starting from the fact that higher education in the field of economics and the economy itself is closely related, the aim of this scientific work is to point out the modern ways of communication, exchange of information, data and the qualification of future staff to respond to all business challenges. Higher Education often point out that their primary task is to develop and create high-quality personnel who will be competitive on the labor market, while on the other side of the economy advocating the theory of practical training so as not to waste time and money for their training and preparing for a future job. It is evident that the domestic and world professional public is increasingly talking about the necessity of introducing a dual system (learning and working) even during high school education that has already been lawfully experienced in some countries in the region, while the relationship between higher education and the economy is such as to advocate one the form of practical teaching, the relationship of which differs from the agreement. Essentially, the relationship between higher education and the economy should have far more guidance on creating a legal form of co-operation that will provide the knowledge, work and experience of future economists, on the one hand, and on the other hand to provide the employer with the ability of a trained worker to complete the study. The results of the unemployment survey in the Republic of Srpska for December last year show that the big problem is the outflow of productive labor abroad, the poor demographic structure of the population, the poor standard of living and the lack of harmonization of the labor market with the needs of the economy. One of the measures in this paper proposes the possibility of retraining and a serious approach of the state and higher education in creating future personnel.

Key words: *Higher Education, economy, labor market.*

RAZVOJNE ŠANSE VISOKOG OBRAZOVANJA KROZ SARADNJU SA PRIVREDOM

Stefan DRAGIČEVIĆ

MINGOS Coffee d.o.o. Brcko – Junior Brand Manager, Bosna i Hercegovina
*Email: stefandragicevicmr@gmail.com

Apstrakt

Polazeći od činjenice da su visoko obrazovanje u oblasti ekonomije i sama privreda – usko povezani, ovaj rad ima za cilj da ukaže na moderne načine komunikacije, razmjenu informacija i podataka te kvalitetno osposobljavanje budućih kadrova kako bi se odgovorilo svim poslovnim izazovima. Institucije visokog obrazovanja često ističu da je njihov primarni zadatak razvijanje i stvaranje kvalitetnih kadrova koji će biti konkurentni na tržištu rada, dok s druge strane privreda zagovara tezu praktično-naučnog usavršavanja kako ne bi trošili vrijeme i novac za njihovu obuku i pripremu za buduće radno mjesto. Vidljivo je da se u domaćoj i svjetskoj stručnoj javnosti sve više govori o neophodnosti uvođenja dualnog sistema (učiti i raditi) još tokom srednjoškolskog obrazovanja koji je već zakonski zaživio u nekim zemljama u regionu, dok je odnos visokog obrazovanja i privrede takav da se zagovara jedan oblik praktične nastave, čiji se odnos razlikuje od sporazuma do sporazuma. Suštinski, odnos visokog obrazovanja i privrede treba da ima dosta više smjernica ka stvaranju jednog zakonskog oblika saradnje koji će pružiti implementaciju znanja, rada i iskustva budućem ekonomisti, s jedne strane, i s druge strane da pruži poslodavcu mogućnost da po završetku studija ima obučenog radnika. Rezultati istraživanja nezaposlenosti u Republici Srpskoj za decembar prošle godine pokazuju da je veliki problem odliv produktivne radne snage u inostranstvo, loša demografska struktura stanovništva, slab životni standard i neusklađenost tržišta rada sa potrebama privrede. Jedna od mjera u ovom radu predlaže se mogućnost prekvalifikacije i ozbiljan pristup države i visokog obrazovanja u stvaranju budućih kadrova.

Ključne riječi: *Visoko obrazovanje, privreda, tržište rada.*

CHALLENGING EDUCATIONAL PROCESS IN MODERN ENVIRONMENT

Radmila JANIČIĆ

University of Belgrade, Faculty of Organizational Sciences, Serbia

*Email: janicic.radmila@fon.bg.ac.rs

Abstract

The paper will give theoretical and practical approach to challenging educational process in modern environment. In first part of paper, will be present theoretical aspects of educational process through history and time, by leading authors in the field of education. Educational process comes from traditional form of teaching to integrated learning process, which includes information technology platforms, modern approach to presentation in class room, interactive discussion with students, use of mobile platforms and new concept of relationship with students, based on dialogue. Also, business environment has changed and has impacted educational process. In second part of paper, will be present theoretical aspects of student's behavior through time, from traditional concept of listening lectures, to the interactive learning process and dialogue with colleagues and professors. Also, changing business environment bring to educational process new topics, new professions. There is emphasizing that new generation need integrated, modern approach, based on both traditional knowledge methodologies and information technologies platforms. New student's generations need traditional lectures, dialogue with professor, but also, wide range of information technologies platforms where they can find presentations, forums, all information's. New student's generations look for education in alternative forms on Internet, like YouTube educational channels, TED, Universities channels, young conferences. Young generations love to share knowledge, educational experiences and have strong feeling for connection with others, to learn more, to travel, to get experiences. Young generations are mobile, fast and in looking for knowledge and nontraditional professions. They use social media for education. They love to share knowledge and experiences. Professors have to follow these educational and business changes. In third part of paper, will be present empirical research about student's behavior in modern educational process and new business environment. Empirical research will be including questionnaire and focus group by students about their new needs, wishes and feelings in modern educational process in modern environment. Empirical research will analyze what drives students in education, in getting knowledge. Also, paper will analyze what students need as information technology platforms for education. Focus group will present what inspire students to learn, to looking for new knowledge, either in traditional and modern ways. In conclusion, as Aristotle said, "Educating the mind without educating the heart is no education at all", what give us point that as professors we have to follow our students in their needs, wishes and new approach to education. Education is way for the future, so with learning young generations we create future world. Professors have responsibility to realize student's behavior, to help them to learn in their own ways.

Key words: *Student's behavior, educational process, business environment, information technology platforms, integrated educational approach, share of knowledge.*

IZAZOV ZA PROCES OBRAZOVANJA U MODERNOM OKRUŽENJU

Radmila JANIČIĆ

Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka, Srbija
Email: janicic.radmila@fon.bg.ac.rs

Apstrakt

Rad daje teorijski i praktičan pristup izazovima u obrazovnom procesu u savremenom okruženju. Prvi dio rada prikazuje teorijske aspekte obrazovnog procesa kroz istoriju i vrijeme, od strane vodećih autora u oblasti obrazovanja. Obrazovni proces je išao od tradicionalnih oblika nastave do integrisanog procesa učenja, koji sadrži platformu informacionih tehnologija, modernog pristupa nastavi u učionici, interaktivne diskusije sa studentima, korištenja mobilnih platformi i novog koncepta odnosa sa studentima, na osnovu dijaloga. Drugi dio rada prikazuje teorijske aspekte ponašanja učenika kroz vrijeme, od tradicionalnog koncepta slušanja predavanja do interaktivnog procesa učenja i dijaloga sa kolegama i profesorima. Takođe, promjena poslovnog okruženja vodi ka novim oblastima i zanimanjima u obrazovnom procesu. Naglašava se da je novoj generaciji potreban integrisan, moderan pristup, zasnovan i na tradicionalnim metodologijama i na IT platformama. Generacije novih studenata trebaju klasična predavanja, dijaloga sa profesorom, ali i širok spektar IT platformi na kojoj mogu naći prezentacije, forume, sve informacije. Generacije novih studenata tražite obrazovanje i u alternativnim oblicima na internetu, kao što su YouTube obrazovnih kanala, TED, univerziteti kanali, konferencije mladih. Mlade generacije vole razmjenjivati znanje, obrazovna iskustva i imaju jaku želju da se povežu sa drugima, da nauče više, putuju, stiču iskustva. Mlade generacije su mobilne, brze i traže znanja i netradicionalne profesije. Oni koriste društvene medije za obrazovanje. Vole razmjenjivati znanje i iskustva. Profesori moraju pratiti ove promjene u obrazovanju i poslovanju. U trećem delu rada prikazano je empirijsko istraživanje ponašanja učenika u savremenom obrazovnom procesu i novom poslovnom okruženju. Empirijska istraživanja uključuju upitnike i fokus grupe studenata i bave se pitanjima o njihovim novim potrebama, željama i osjećanjima u savremenom obrazovnom procesu u modernom okruženju. Empirijsko istraživanje će analizirati ono što privlači i motiviše studente u obrazovanju, u sticanju znanja. Takođe, rad će analizirati ono što studenti trebaju poput IT platforme za obrazovanje. Fokus grupa će predstaviti ono što inspiriše studente da uče, traže nova znanja, bilo na tradicionalan ili moderan način. Na kraju, kao što je rekao Aristotel, "Obrazovanje um bez obrazovanja srca, nije uopšte obrazovanje", što nam ukazuje da kao profesori moramo pratiti naše studente i njihove potrebe, želje i nove pristupe obrazovanju. Obrazovanje je put za budućnost, tako da sa mladim generacijama stvaramo budući svijet. Profesori imaju obaveznu da shvate ponašanje učenika, kako bi im pomogli da uče na svoj način.

Ključne riječi: *ponašanje studenata, obrazovni proces, poslovno okruženje, IT platforme, integrisani obrazovni pristup, dijeljenje znanja.*

**ACCESS TO FINANCE IN SME SECTOR: A BOSNIA AND
HERZEGOVINIAN PERSPECTIVE**

Meldina KOKOROVIĆ JUKAN*, Emira KOZAREVIĆ, Senija NUHANOVIĆ

Faculty of Economics, University of Tuzla, Univerzitetska 8, 75000 Tuzla, Bosnia and
Herzegovina

*Email: meldina.kokorovic@untz.ba

Abstract

This paper investigates problems which have small and medium size enterprises (SMEs) experience with the access to finances in Bosnia and Herzegovina (BiH). The focus of the research is to analyze needs for external financing, characteristics of recently obtained financing, obstacles for obtaining financial sources as well as to help with the understanding of the future SMEs needs and the finance climate. In order to evaluate adequacy of access to finance for SMEs in BiH, a survey based on the European Central Banks' SAFE methodology was conducted using a sample of SMEs in the BiH. Data were collected in 2016 on the sample of 80 SMEs. The adapted questionnaire for this survey is created in the manner to analyze the perception of SMEs in BiH regarding availability and adequacy of financial products/services offered by banks and other financial institutions.

The research is expected to provide information regarding identification of problems from SMEs perspective when seeking external financial sources and can be used as guidelines for improvement of existing institutional framework in Bosnia and Herzegovina for better access to finances for SMEs.

Keywords: *SMEs, access to finances, financial/banking sector, institutional framework.*

JEL: G-20, G-30

**PRISTUP SEKTORA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA IZVORIMA
FINANSIRANJA: PERSPEKTIVA BOSNE I HERCEGOVINE**

Meldina KOKOROVIĆ JUKAN*, Emira KOZAREVIĆ, Senija NUHANOVIĆ

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Univerzitetska 8, 75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina

*Email: meldina.kokorovic@untz.ba

Abstrakt

Ovaj rad istražuje probleme malih i srednjih preduzeća (MSP) vezanim za pristup izvorima finansiranja u Bosni i Hercegovini (BiH). Fokus istraživanja je na analiziranju potreba MSP za eksternim finansiranjem, karakteristika nedavno dobijenih eksternih izvora finansiranja te prepreka za dobijanje finansijskih izvora, kao i da pomogne u razumijevanju budućih potreba MSP-a i finansijske klime. Kako bi se procijenila adekvatnost pristupa finansiranju malih i srednjih preduzeća u BiH, istraživanje je provedeno korištenjem SAFE metodologiji Evropske centralne banke, a izvršeno je na uzorku malih i srednjih preduzeća u BiH. Podaci su prikupljeni u 2016. godini, a uzorka je činilo 80 MSP. Adaptirani upitnik za ovo istraživanje kreiran je na način da analizira percepcije malih i srednjih preduzeća u BiH u pogledu dostupnosti i adekvatnosti finansijskih proizvoda/usluga koje nude banke i druge finansijske institucije. Očekuje se da će istraživanje pružiti informacije o identifikaciji problema iz perspektive malih i srednjih preduzeća prilikom traženja eksternih finansijskih izvora i može se koristiti kao smjernica za poboljšanje postojećeg institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini radi boljeg pristupa finansijama za mala i srednja preduzeća.

Ključne riječi: *MSP, pristup izvorima finansiranja, finansijski/bankarski sektor, institucionalne reforme.*

JEL: G-20, G-30

RESEARCH AND CONSULTING ON UNIVERSITIES IN REPUBLIC OF SRPSKA

Novo PLAKALOVIĆ

Faculty of Economics Pale, University of East Sarajevo, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina
Email: novoplakalovic@gmail.com

Abstract

Although higher education institutions in Republic of Srpska have made great progress in education, regarding the science, research and consultancy activities the results are unacceptable weak. Higher education institutions in Republic of Srpska are largely outside of the sphere of scientific research, even in a weak state of scientific research infrastructure (eg research institutes). On the other hand, the problem was that relatively more successful segments of the economy almost did not show the need for co-operation in the field of expert consultancy or in the field of applied and developmental research. We have a situation where the scientific research and professional capacities of higher education institutions are very little exploited. Therefore, it could be concluded that there is a wide free space for cooperation between the economy and higher education. This paper explains why this situation has occurred. On the other hand, we are trying to define alternative and unused opportunities for improving the research-technical and business-technical cooperation of higher education institutions and research organizations with companies. It may be more important to have closer co-operation between these entities in terms of adjusting and improving the professional skills of employees in the economy sector and better adapting the educational profile of graduates to the needs of the economy. All of this is considered in the context of the need for staff who can more easily accept modern technological advances and more complex requirements set up for highly educated experts of numerous profiles.

Key words: *Research, consultancy, university, Republic of Srpska.*

ISTRAŽIVAČKI I KONSULTANTSKI RAD NA UNIVERZITETIMA U REPUBLICI SRPSKOJ

Novo PLAKALOVIĆ

Ekonomski fakultet Pale, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Republika Srpska, Bosna i
Hercegovina
Email: novoplakalovic@gmail.com

Abstrakt

Iako su visokoškolske institucije u Republici Srpskoj učinile veliki progres u obrazovnoj djelatnosti, kad su nauka, istraživanje i konsultantske aktivnosti u pitanju rezultati su neprihvatljivo slabi. Visoko obrazovne ustanove u Republici Srpskoj se u velikoj mjeri nalaze izvan sfere naučnoistraživačkog rada čak i u situaciji slabe naučno istraživačke infrastrukture (npr. istraživački instituti). S druge strane, uočav se problem da relativno uspješniji segmenti privrede skoro da ne iskazuju potrebu za saradnjom na planu stručnog konsaltinga ili u oblasti primjenjenih i razvojnih istraživanja. Imamo situaciju da su naučno istraživački i stručni kapaciteti visokoškolskih organizacija vrlo malo iskorišćeni. Zato bi se moglo zaključiti da postoji širok slobodni prostor za saradnju privrede i visokog obrazovanja. U radu objašnjavamo zašto je došlo do ovakve situacije. S druge strane pokušavamo definisati alternativne a neiskorišćene mogućnosti unapređenja istraživačko stručne i poslovno tehničke saradnje visokoškolskih ustanova i istraživačkih organizacija sa privrednim preduzećima i društvima. Moguće da je važnija uža saradnja između tih subjekata u pogledu prilagođavanja i unapređenja profesionalnih vještina uposlenika u sektoru privrede te boljeg prilagođavanja obrazovnog profila svršenih studenata potrebama privrede. Sve to posmatramo u kontekstu potrebe za kadrovima koji mogu lakše prihvatati savremena tehnološka unapređenja i složenije zahtjeve koji se postavljaju pred visokoobrazovane stručnjake brojnih profila.

Ključne riječi: *Istraživanje, konsultacije, univerzitet, Republika Srpska.*

HIGHER EDUCATION SYSTEM AND LABOR MARKET IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Damir VASILJ*, Maja EREŠ

Faculty of Philosophy, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

*Email: damirvasilj88@gmail.com

Abstract

The labor market in BiH is characterized by high unemployment rates, low activity rates, labor supply and demand mismatch, and low labor mobility. Lack of connection between the education system and the labor market is a problem identified in labor market analyzes, institutions dealing with unemployed/employed and in higher education institutions, but the attempts to address this problem have gone by without significant results and progress. The key manifestation of the problem lies in the educational system, which makes little or no progress in adapting to the needs of the labor market. Medium-term vocational schools and higher education institutions in BiH create their enrolment policy adapting to existing own resources and the interest of students, while the labor market in BiH, characterized by high unemployment, suffers from the deficits of certain graduate profiles. The problem is also with businessmen who are not clear and loudly aware of the graduate profiles they are looking for, what are the predictions for the needs of the staff in the future, etc. The University of Mostar has recognized the lack of connection between the higher education and economics system and accordingly organized the First University Economic Forum in January 2018. The aim of the forum was to bring together the university community, the holder of the economy and the decision makers to exchange information, needs and opportunities for the future needs of the staff.

Key words: *Higher education, labor market, Bosnia and Herzegovina.*

SUSTAV VISOKOG OBRAZOVANJA I TRŽIŠTE RADA U BOSNI I HERCEGOVINI

Damir VASILJ*, Maja EREŠ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina

*Email: damirvasilj88@gmail.com

Apstrakt

Tržište rada u BiH karakteriziraju visoke stope nezaposlenosti, niska stopa aktivnosti i neusklađenost ponude i potražnje za radnom snagom i niska mobilnost radne snage. Nepovezanost obrazovnog sustava i tržišta rada je problem koji je identificiran u analizama tržišta rada, institucijama koje se bave nezaposlenima/zaposlenima kao i u visokoškolskim ustanovama, ali su dosadašnji pokušaji rješavanja ovog problema prošli bez značajnijih rezultata i napretka. Ključna manifestacija problema se nalazi u obrazovnom sustavu, koji pravi male ili nikakve pomake u prilagođavanju potrebama tržišta rada. Srednje stručne škole i visokoškolske ustanove u BiH upisnu politiku prilagođavaju postojećim vlastitim resursima i interesu studenata, dok tržište rada u BiH, koje karakterizira visoka nezaposlenost, pati od deficita određenih profila kadrova. Problem postoji i kod gospodarstvenika koji jasno i glasno ne informiraju obrazovne sustave kakve kadrovske profile traže, koja su predviđanja za potrebama kadrova u budućnosti i sl. Sveučilište u Mostaru prepoznalo je nepovezanost sustava visokog obrazovanja i gospodarstva te u skladu s time u siječnju 2018. godine organiziralo Prvi Sveučilišni gospodarski forum. Cilj foruma je bio okupljanje sveučilišne zajednice, nositelja gospodarstva te donositelja političkih odluka da se razmjene informacije, potrebe i mogućnosti o budućim potrebama za kadrovima.

Ključne riječi: *Visoko obrazovanje, tržište rada, Bosna i Hercegovina.*

SUSTAINABILITY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE CITY OF SUBOTICA BETWEEN THE COURSE OF MARKET AND EDUCATIONAL SCIENCES AND REPRODUCTION IN THE NEW GLOBAL ENVIRONMENT

Saša GRAVORAC^{1*}, Goran ŠIJAN^{2*}, Marijana CUPAC³, Husein MEHMEDOVIĆ⁴

¹City of Subotica, Internal Audit Service, Serbia

²University of Novi Sad, Faculty of Economics in Subotica, Serbia

³City of Subotica, Assistant to the Mayor, Serbia

⁴Secondary School Gračanica, Serbia

*Email: gsijan@ef.uns.ac.rs

Abstract

The City of Subotica adopted the Local Sustainable Development Strategy for the period 2013-2022, in which the key directions for the development of the City of Subotica in the observed period and its repositioning have been given for the purpose of its former recognizability and market share in accordance with its comparative advantages. In recent years, the work on the implementation of this Strategy has been considerably accelerated by the development of the industrial zone where many foreign companies took part, the more intense development of Palic tourism industry, as well as the reorganization and the rationalization of the local public sector business. The paper will outline the basic principles of the Local Sustainable Development Strategy for the period 2013-2022, analyzing the achieved effects on the implementation of the mentioned Strategy, identifying new development trends and analyzing the basic economic indicators of development and conceiving the crucial developmental spheres in the future. Paper gives a SWOT analysis of development opportunities, as well as defined basic sustainability indicators for the future development of the City of Subotica and analyzed its basic development performance. Also, the market position and comparative advantages of the development of the City of Subotica in relation to other areas of Republic of Serbia will be analyzed and the potential development trends of the City of Subotica will be developed.

Key words: *local sustainable development, strategy, swot analysis, sustainability indicators, development potentials.*

**ODRŽIVOST EKONOMSKOG RAZVOJA GRADA SUBOTICE KROZ
PRIZMU KOHEZIJE TRŽIŠNOG I OBRAZOVNO - NAUČNOG SEKTORA I
NJENO REPOZICIONIRANJE U NOVOM GLOBALNOM AMBIJENTU**

Saša GRAVORAC^{1*}, Goran ŠIJAN^{2*}, Marijana CUPAC³, Husein MEHMEDOVIĆ⁴

¹Grad Subotica, Služba za internu reviziju, Srbija

²Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici, Srbija

³Grad Subotica, Pomoćnik Gradonačelnika, Srbija

⁴Srednja mješovita škola Gračanica, Srbija

*Email: gsijan@ef.uns.ac.rs

Apstrakt

Grad Subotica je usvojio Strategiju lokalnog održivog razvoja za period 2013 - 2022. godine u kojoj su dati ključni pravci razvoja Grada Subotice u posmatranom periodu i njeno repositioniranje u cilju njene nekadašnje prepoznatljivosti i tržišne participacije u skladu sa njenim komparativnim prednostima. Poslednjih godina put na realizaciji ove Strategije je znatno ubrzan zahvaljujući razvoju industrijske zone u kojoj su participaciju uzele mnoge inostrane kompanije, sve intenzivnijem razvoju turističke privrede na Paliću, kao i reorganizaciji i težnji ka racionalizaciji poslovanja lokalnog javnog sektora. U radu će biti navedene osnovne smernice Strategije lokalnog održivog razvoja za period od 2013. do 2022. godine, analizirani postignuti efekti na realizaciji pomenute strategije, identifikovani novi razvojni trendovi i analizirani osnovni ekonomski indikatori razvoja i koncipirani ključni razvojni trendovi u budućnosti. Kroz rad će biti izvršena SWOT analiza razvojnih šansi, kao i definisani osnovni indikatori održivosti u budućem razvoju grada Subotice i analizirane njene osnovne razvojne performanse. Takođe, analiziraće se i tržišna pozicija i komparativne prednosti razvoja grada Subotice u odnosu na druga područja Republike Srbije i kreirati razvojni trendovi grada Subotice u perspektivi.

Ključne reči: *lokalni održivi razvoj, strategija, swot analiza, indikatori održivosti, razvojni potencijali.*

QUANTITATIVE EASING OF EUROPEAN CENTRAL BANK

Drago CVIJANOVIC^{1*}, Željko VOJINOVIC², Sanja ŽIVKOVIĆ³

¹University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja,
Vojvodanska bb, 36210 Vrnjačka Banja, Serbia

²University of Novi Sad, Faculty of Economics in Subotica, Segedniski put 9/11, 24000
Subotica, Serbia

³Erste Bank Novi Sad AD, 24000 Subotica, Serbia

*Email: drago.cvijanovic@kg.ac.rs

Abstract

Quantitative easing, as a non-standard measure of the monetary economy, was the solution of the world's largest financial systems to counter the recession and negative effects of the World Economic Crisis, primarily caused by US mortgage markets in 2008. The four largest central banks in the world (FED, ECB, BOE, BOJ) have defined the program of measures of massive redemption of assets in the financial market, in conditions of limited targeting of inflation by low interest rates. The focus of the paper is on the analysis of the activities and effects of the quantitative easing policy of the European Central Bank. The European Central Bank, relying on the banking system of the financial system, focused on the mechanism of increasing the supply of money through the primary purchase of government bonds through the national central banks. The objectives of the quantitative easing program are ultimately the increase in the inflation rate to 2% in the medium term, with the increase in investment, consumption and the stimulation of economic growth, taking into account the widespread acute recession as a result of distortions in the global financial market. As a result of the applied measures of non-standard mass-buying policy, there is a direct increase in the supply of money and at the same time an increase in the central bank's balance assets (assets).

Key words: *quantitative easing, ECB, financial crisis.*

KVANTITATIVNO POPUŠTANJE EVROPSKE CENTRALNE BANKE

Drago CVIJANOVIC^{1*}, Željko VOJINOVIC², Sanja ŽIVKOVIĆ³

¹Univerzitet u Kragujevcu, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Vojvođanska bb, 36210 Vrnjačka Banja, Srbija

²Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet Subotica, Segedniski put 9/11, 24000 Subotica, Srbija

³Erste Banka Novi Sad AD, 24000 Subotica, Srbija

*Email: drago.cvijanovic@kg.ac.rs

Apstrakt

Kvantitativno popuštanje (engl. *quantitative easing*), kao nestandardna mera monetarne ekonomije, predstavljala je rešenje najvećih svetskih finansijskih sistema u cilju suzbijanja recesije i negativnih efekata Svetske ekonomske krize, primarno prouzrokovane na hipotekarnim tržištima SAD-a 2008. godine. Četiri najveće centralne banke sveta (FED, ECB, BOE, BOJ) opredelile su se za program mera masovnog otkupa aktive na finansijskom tržištu, u uslovima ograničenog targetiranja inflacije politikom niskih kamatnih stopa. Fokus rada je na analizi aktivnosti i efekata politike kvantitativnog popuštanja Evropske Centralne Banke. Evropska Centralna Banka, oslanjajući se na bankocentričnost finansijskog sistema, fokusirala se na mehanizam povećanja ponude novca primarnom kupovinom državnih obveznica posredstvom nacionalnih centralnih banaka. Ciljevi programa kvantitativnog popuštanja su u krajnjoj instanci – povećanje stope inflacije na 2% u srednjem roku, uz povećanje investicija, potrošnje i podsticaj privrednog rasta, uzevši u obzir široki mah nastupajuće recesije kao posledica distorzija na svetskom finansijskom tržištu. Kao rezultat primenjenih mera nestandardne politike masovnog otkupa aktive, dolazi do direktnog povećanja ponude novca i istovremeno do povećanja bilansne sume (aktive) centralnih banaka.

Ključne reči: *kvantitativno popuštanje, ECB, finansijska kriza.*

PRICE CALCULATION METHODS PRICES IN SMALL ENTERPRISES OF BRCKO DISTRICT

Srđan LALIĆ*, Momčilo POLJIĆ, Dejan TEŠIĆ

Faculty of Economics Brcko, University of East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

*Email: srdjan.lalic.efb@gmail.com

Abstract

Whether we watch a traditional or modern marketing mix concept, the common content of both approaches as one of the unavoidable elements of marketing mix is price. The positioning strategy relies heavily on the price, because precisely the relationship between price and quality is fact that serves as the basis for positioning. The process of forming the price of a new/existing product/service is a complex process, which requires thorough planning. For pricing purposes, the company needs to clarify price goals, get information of demand for products / services, get information of costs incurred in the company, know the competition, consider alternatives to the way in which prices are formed, and finally, choose the method of price formation. The subject of this paper is an analysis of the method of price formation in small companies of the Brcko District of Bosnia and Herzegovina, and the aim is to determine which methods are most commonly used and for what reason they are used. The methods used in the work are methods of analysis, synthesis, induction, survey method and statistical analysis methods.

Keywords: *price, calculation, strategy, marketing mix.*

METODE UTVRĐIVANJA CIJENA U MALIM PREDUZEĆIMA BRČKO DISTRIKTA

Srđan LALIĆ*, Momčilo POLJIĆ, Dejan TEŠIĆ

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina

*Email: srdjan.lalic.efb@gmail.com

Apstrakt

Bez obzira da li posmatrali tradicionalni ili moderni marketing miks koncept, zajednički sadržilac oba pristupa kao jedan od nezaobilaznih elemenata marketing miksa jeste cijena. Strategija pozicioniranja se u velikom dijelu oslanja na cijenu, jer upravo odnos cijene i kvaliteta služi kao osnova pozicioniranja. Proces formiranja cijene novog/postojećeg proizvoda/usluge je složen proces, koji zahtijeva temeljno planiranje. Za potrebe formiranja cijena, preduzeće mora razjasniti koji su ciljevi cijena, kakva je tražnja za proizvodima/uslugama, poznavati troškove koji nastaju u preduzeću, poznavati konkurenciju, razmotriti alternative načina formiranja cijena i na kraju, izabrati metodu formiranja cijena. Predmet ovog rada je analiza metoda formiranja cijena u malim preduzećima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, a cilj je ustanoviti koje metode su najzastupljenije i iz kog razloga se koriste. Metode koje se koriste u radu su metode analize, sinteze, indukcije, metod ankete i metode statističke analize.

Ključne riječi: *cijena, kalkulacija, strategija, marketing miks.*

HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AND MODERN BUSINESS ENVIRONMENT: CASE STUDY OF FACULTY OF ECONOMICS (UNIVERSITY OF BELGRADE)

Dušan MOJIĆ^{1,2}

¹Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

²Faculty of Economics, University of Belgrade, Serbia

Email: dmojic@f.bg.ac.rs

Abstract

Higher education institutions in Southeast Europe have undergone radical transformations in the last decades, mainly because of the impact of turbulent changes in their environment. This has particularly referred to economic and business faculties, which increasingly aim their activities toward business environment. Designing practice-oriented curricula and promoting immediate co-operation with companies have represented the main forms of these actions. Main goal of the analysis in the paper have been the transformations in this direction carried out at the Faculty of Economics (University of Belgrade), one of the leading higher education institutions in the region in the field of economics.

Key words: *higher education institutions, Serbia, Faculty of Economics, University of Belgrade, business environment.*

**VISOKOŠKOLSKE INSTITUCIJE I SAVREMENO POSLOVNO
OKRUŽENJE: STUDIJA SLUČAJA EKONOMSKOG FAKULTETA
(UNIVERZITET U BEOGRADU)**

Dušan MOJIĆ^{1,2}

¹Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

²Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

*Email: dmojic@f.bg.ac.rs

Apstrakt

Ustanove visokog školstva u Jugoistočnoj Evropi poslednjih decenija doživljavaju radikalne promene, prevashodno zbog uticaja turbulentnih promena u njihovom okruženju. Ovo se posebno odnosi na ekonomske i poslovne fakultete, koji sve više svoje delovanje usmeravaju ka poslovnom okruženju. Osmišljavanje studijskih programa okrenutih praksi i unapređenje neposredne saradnje sa kompanijama predstavljaju glavne vidove ovog delovanja. Glavni cilj analize u radu jesu promene koje su u tom pravcu poslednjih godina sprovedene na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, jednoj od vodećih institucija u regionu kada je reč o visokom obrazovanju iz oblasti ekonomije.

Ključne riječi: *institucije visokog školstva, Srbija, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, poslovno okruženje.*

**MULTIDISCIPLINARY GRADUATE STUDY OF BUSINESS INFORMATICS
FROM THE PERSPECTIVE OF ECONOMY AND COMPUTING -
ADAPTATION TO FUTURE BUSINESS**

Azra BAJRAMOVIĆ*, Aida BRKAN-VEJZOVIĆ, Armina HUBANA, Jasmin
AZEMOVIĆ, Denis MUŠIĆ, Zanin VEJZOVIĆ

Faculty of Information Technologies, University "Džemal Bijedić" Mostar, Bosnia and
Herzegovina

*Email: azra.bajramovic@unmo.ba

Abstract

Ever since the 1950s, when the computing and computer industry began to grow with its implementation in all sectors of the economy, there was, also, a growing need for experts who would link technical and managerial communities in business. The result was the launch of business information studies, under the same, similar or different names, most often within business schools as a first cycle study. However, development in the field of business, and especially of computers, in the new millennium, this study increasingly appears as self-contained with the tendency to become an equal organizational unit within the hierarchy of the university. This paper aims to demonstrate the theoretical basis of such a curriculum and a practical example of Business Informatics study resulting from the joint work of the Faculty of Economics and the Faculty of Information Technology of the University "Džemal Bijedić" in Mostar.

Key words: *business information technology, computer science, contemporary business.*

**MULTIDISCIPLINARNI DODIPLOMSKI STUDIJ POSLOVNE
INFORMATIKE IZ PERSPEKTIVE EKONOMIJE I KOMPJUTINGA -
PRILAGODBA SAVREMENOM POSLOVANJU**

Azra BAJRAMOVIĆ*, Aida BRKAN-VEJZOVIĆ, Armina HUBANA, Jasmin
AZEMOVIĆ, Denis MUŠIĆ, Zanin VEJZOVIĆ

Fakultet informacijskih tehnologija, Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru, Bosna i
Herzegovina

*Email: azra.bajramovic@unmo.ba

Apstrakt

Još od pedesetih godina prošlog vijeka, kada je počeo vrtoglavi rast kompjutinga i računarske industrije, i njegove implementacije u sve sektore privrede, rasla je i potreba za stručnjacima koji će u poslovanju povezati tehničke i upravljačke zajednice. Rezultat je bio pokretanje studija poslovne informatike, pod tim istim, sličnim ili različitim imenima, najčešće u okviru poslovnih škola kao studij prvog ciklusa. Međutim, razvojem u području poslovanja, a pogotovo kompjutinga, u novom mileniju se ovaj studij sve više pojavljuje kao samostalan sa tendencijom da postane ravnopravna organizacijska jedinica unutar hijerarhije univerziteta. Ovaj rad ima za cilj da pokaže teoretsku osnovu jednog takvog kurikuluma i praktičan primjer studija Poslovna informatika koji je rezultat zajedničkog rada Ekonomskog fakulteta i Fakulteta informacijskih tehnologija Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru.

Ključne riječi: *poslovna informatika, kompjuting, savremeno poslovanje.*

**EDUCATION IN THE FUNCTION OF SUSTAINABLE ECONOMY
DEVELOPMENT**

Nataša MARJANOVIĆ

School of Business “Čačak” in Belgrade, Serbia
Email: natasa.marjanovic@hotmail.com

Abstract

The modern world consider that success, competitiveness and prosperity of a country depend on the quality of education. Investing in education and providing appropriate human resources as a response to expressed needs of a dynamic and competitive market, has a character of value investing and is becoming a prerequisite without which one cannot accomplish a sustainable economic improvement. Higher education institutions, as a source of knowledge and education of people, are crucial for a healthy and vibrant economy of every country. The success of higher education institutions is reflected in addressing the needs and desires of all influential and interest groups. Although the needs and desires of these groups differ, however, their interests are reduced to one common goal – the production of graduates who, with their knowledge, will be able to contribute to the development of the entire society. The goal of this paper is to research is there correlation between investment in education and GDP growth.

Key words: *higher education, human capital, investment, commercialization, economic growth.*

OBRAZOVANJE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA PRIVREDE

Nataša MARJANOVIĆ

Visoka poslovna škola strukovnih studija "Čačak" u Beogradu, Srbija
Email: natasa.marjanovic@hotmail.com

Apstrakt

Savremeni svet smatra da uspeh, konkurentnost i prosperitet neke zemlje uveliko zavisi od kvaliteta obrazovanja. Ulaganje u obrazovanje, odnosno u obezbeđivanje odgovarajućih ljudskih resursa kao odgovora na izražene potrebe dinamičnog i konkurentnog tržišta, ima karakter investicionog ulaganja i postaje preduslov bez koga se ne može ostvariti održiv ekonomski napredak. Visokoškolske ustanove kao izvori znanja i mesta za edukaciju ljudi, imaju presudnu ulogu za zdravu i vitalnu ekonomiju svake zemlje. Uspešnost visokoškolskih ustanova se ogleda u zadovoljavanju potreba i želja svih interesno-uticajnih grupa. Iako se potrebe i želje ovih grupa međusobno razlikuju, ipak se njihovi interesi svode na jedan zajednički cilj – proizvodnji kvalitetnih kadrova koji će biti u stanju da svojim znanjem doprinose razvoju celokupnog društva. Cilj ovog rada je da se opokaže da postoji pozitivna korelacija između varijabli ulaganje u obrazovanje i stope rasta BDP-a.

Ključne reči: *visoko obrazovanje, ljudski kapital, ulaganje, komercijalizacija, privredni rast.*

ASSESSMENT OF GRADUATE STUDENT SATISFACTION WITH THE SERVICES OF THE FACULTY OF ECONOMY BRCKO

Ljiljana TANASIC*, Dejan TESIC, Bojan MEDJEDOVIC

Faculty of Economics Brcko, University of East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

*Email: ljiljana.tanasic.efb@gmail.com

Abstract

The paper analyzes satisfaction with both educational and scientific research services of the Faculty of Economics Brcko. The analysis is based on the results obtained in 2018 from a scientific research project titled: "A Survey of the Graduate Students Satisfaction with the Services of the Faculty of Economics Brcko". By examining the personal attitudes and experiences of the primary beneficiaries of the services, several have been carried out: the assessment of the acquired education's contribution to finding employment, the assessment of the importance of certain components of knowledge and skills (respondents point of view) and the Faculty's contributions in this field, and the assessment of the upgrading of professional competences through the Faculty of Economics' scientific and research activities. The obtained results of the analysis pointed out the positive market positioning of the diplomas of the Faculty of Economics Brcko. In addition, a summary review of the recommendations identified the activities for further improvement of the quality of this educational institution.

Key words: *Faculty of Economics Brcko, assessment of the satisfaction with teaching and learning services, assessment of the satisfaction with scientific and research services.*

**OCJENA ZADOVOLJSTAVA SVRŠENIH STUDENATA USLUGAMA
EKONOMSKOG FAKULTETA BRČKO**

Ljiljana TANASIC*, Dejan TESIC, Bojan MEDJEDOVIC

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina

*Email: ljiljana.tanasic.efb@gmail.com

Apstrakt

U radu je izvršena analiza ocjena zadovoljstva nastavno-obrazovnim i naučno-istraživačkim uslugama Ekonomskog fakulteta Brčko. Sprovedena analiza bazirala se na rezultatima prikupljenim u 2018. godini, u okviru naučno-stručnog istraživanja "Ispitivanje zadovoljstva svršenih studenata uslugama Ekonomskog fakulteta Brčko". Putem razmatranja ličnih stavova i iskustava primarnih korisnika usluga izvršena je ocjena kvalifikovanosti stečenog obrazovanja za pronalaženje zaposlenja, ocjena omjera važnosti pojedinih komponenata znanja i vještina za ispitanike i doprinosa Ekonomskog fakulteta Brčko u tom pogledu, kao i procjena nadogradnje stručnih kompetencija kroz naučno-istraživačke aktivnosti Fakulteta. Dobijeni rezultati analize ukazali su na pozitivnu tržišnu pozicioniranost diploma Ekonomskog fakulteta Brčko. Pri tome, putem sumarnog pregleda datih preporuka identifikovani su budići pravci djelovanja za potrebe daljeg unapređenja kvaliteta rada ove obrazovne institucije.

Ključne riječi: *Ekonomski fakultet Brčko, ocjena zadovoljstva nastavno-obrazovnim uslugama, ocjena zadovoljstva naučno-istraživačkim uslugama.*

**THE ROLE OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN A MODERN
BUSINESS AMBIENT**

Tamara BEATOVIĆ^{1,2}

¹Company “Elektroprivreda Republike Srpske” Matično preduzeće a.d. Trebinje, Republic of Srpska, Bosnia and Hercegovina

²Company “Rudnik i termoelektrana Gacko” a.d., Gacko, Republic of Srpska, Bosnia and Hercegovina

Email: tamarabeatovic335@gmail.com

Abstract

The current dynamic developments in the modern economy, the scientific - technological revolution and the information age creates a complex business environment in developed and developing countries and imposes a constant need for adaptation and innovation in all areas of life. In such a modern business environment, success and prosperity of a country depend on the quality of education. Higher education institutions, as a source of knowledge and education of people, are crucial for a successful economy of every country. The success of higher education institutions is reflected in addressing the needs and desires of all influential and interest groups. The development and prosperity of the entire society and economy of a country must be based on knowledge. Thanks to the knowledge and education of the individual can actively participate in modern business environment, to assume different social roles and orient in it. Therefore, investment in science and education, and therefore in human resources, brings great benefits to individuals and society as a whole.

Key words: *higher education institutions, quality of services, knowledge.*

ULOGA VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA U SAVREMENOM POSLOVNOM AMBIJENTU

Tamara BEATOVIĆ^{1,2}

¹Mješoviti holding “Elektroprivreda Republike Srpske” Matično preduzeće a.d. Trebinje,
Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

²Zavisno preduzeće “Rudnik i termoelektrana Gacko” a.d., Gacko, Republika Srpska, Bosna i
Hercegovina

Email: tamarabeatovic335@gmail.com

Apstrakt

Aktuelna dinamička dešavanja u savremenoj ekonomiji, naučno-tehnološka revolucija i informatička era stvaraju složeno poslovno okruženje u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju i nameću stalnu potrebu za prilagođavanjem i inoviranjem u svim oblastima života. U takvom savremenom poslovnom ambijentu, uspjeh i prosperitet zemlje zavise od kvaliteta obrazovanja. Visokoškolske ustanove kao izvori znanja i mjesta za edukaciju ljudi imaju presudnu ulogu za uspješnu ekonomiju svake zemlje. Uspješnost visokoškolskih ustanova se ogleda u zadovoljavanju potreba i želja svih interesno-uticajnih grupa. Razvoj i prosperitet cijelog društva i ekonomije jedne zemlje mora se zasnivati na znanju. Zahvaljujući znanju i obrazovanju pojedinac može aktivno da se uključi u savremeni poslovni ambijent, preuzme različite društvene uloge i orijentiše se u njemu. Zbog toga ulaganje u nauku i obrazovanje, a samim tim i u ljudske resurse, donosi veliku korist za pojedince i društvo u cijelini.

Ključne reči: *visokoškolske ustanove, kvalitet usluga, znanje.*

THE IMPACT OF COGNITIVE DISONANCE ON CONSUMER BEHAVIOR

Nikola GLUHOVIĆ

Faculty of Economics Pale, University of East Sarajevo, Bosnia and Hercegovina
Email: nikola.gluhovic@ekofis.org

Abstract

The theory of cognitive dissonance is of great importance for a more advanced understanding of consumer behavior, but also with the increased interest of companies in identifying, perceiving and analyzing post-consumer behavior. The paper investigates factors that influence the formation of cognitive dissonance, especially when making decisions about the purchase of products and / or services. Also, the paper seeks to define the problem of identifying a certain spectrum of values, beliefs and emotions that are mutually incompatible and which consumers face during decision-making and identify solutions to overcome these problems. The aim of the paper is to identify the impact and implications of cognitive dissonance on various aspects of post-consumer behavior in purchasing products and / or services.

Keywords: *consumer behavior, cognitive dissonance, involvement, marketing.*

JEL classification: M31

UTICAJ KOGNITIVNE DISONANCE NA PONAŠANJE POTROŠAČA

Nikola GLUHOVIĆ

Ekonomski fakultet Pale Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina
Email: nikola.gluhovic@ekofis.org

Apstrakt

Teorija kognitivne disonance od velike je važnosti za naprednije razumijevanje ponašanja potrošača, ali i kod pojačanog interesovanja preduzeća za prepoznavanje, sagledavanje i analiziranje postkupovnog ponašanja potrošača. U radu se istražuju faktori koji utiču na stvaranje kognitivne disonance, naročito kod donošenja odluka o kupovini proizvoda i/ili usluga. Takođe, u radu se nastoji definisati problem identifikovanja određenog spektra vrijednosti, vjerovanja i emocija koji su međusobno nekompatibilni i sa kojima se suočavaju potrošači tokom odlučivanja, te identifikovati rješenja za prevazilaženje ovih problema. Cilj rada prepoznaje se u istraživanju uticaja i implikacija kognitivne disonance na različite aspekte postkupovnog ponašanja potrošača kod kupovine proizvoda i/ili usluga.

Ključne riječi: *ponašanje potrošača, kognitivna disonanca, uključenost, marketing.*

JEL klasifikacija: M31

**ALIENATION OF MAN AND WORK IN CONDITIONS OF MODERN
TECHNOLOGIES AND GLOBALIZATION**

Dragomir Drago VUKOVIĆ

Faculty of Business Economy Bijeljina, University of East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
Email: dragovukovic55@gmail.com

Abstract

The phenomenon of alienation or alienation mainly to philosophy and reported human condition in which its activities, products or ideas become his opposing power that enslave him and that he alienates himself from his nature and society. The epoch of industrialization where the man was „ring “machine is passes. However, it came a new era of modernization and robotics, which largely pushed the man from the production process. What kind of new forms of alienation like? Whether the person constructing a new modern technologies excluded itself as an active participant in complex work processes and entered in a virtual state of apparent prosperity and leisure time. How are these promising modern trends of knowledge opened basically false man's hope of a better life. How are these trends alienated man from the "hard" work and led him to the state that it is better to wait for something that is so close and so far away from the daily struggle to survive with any work? How is the process of education and continues to contribute to such understanding of work? Have we become alienated from work and left a fake, a very attractive globalization promises of new prosperity?

Keywords: *work, alienation, education, knowledge, globalization, ideology.*

ОТУЂЕЊЕ ЧОВЈЕКА И РАДА У УСЛОВИМА МОДЕРНИХ ТЕХНОЛОГИЈА И ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Драгомир Драго ВУКОВИЋ

Факултет пословне економије Бијељина, Универзитет у Источном Сарајеву, Република
Српска, Босна и Херцеговина
Email: dragovukovic55@gmail.com

Апстракт

Феномен отуђења или алијенације понајвише припада филозофији и исказује стање човјека у којем његова дјелатност, производи или идеје постају њему супростављена моћ која га подчињава и која га отуђује од његове природе и друштва. Та епоха индустријализације у којој је човјек био „привезак“ машини, је прошла. Дошла је међутим нова епоха модернизације и роботизације која у доброј мјери потискује човјека из процеса производње. О каквим новим облицима отуђења се ради? Да ли је човјек конструишући нове модерне технологије себе искључио као активног учесника у сложеним процесима рада и ушао у једно виртуелно привидно стање благостања и слободног времена. Колико су ти обећавајући модерни трендови знања отворили у основи лажну човјекову наду бољег живота. Колико су ти трендови удаљили човјека од „тешког“ рада и довели га у стање да је боље чекати нешто што је тако близу а тако далеко од свакодневне борбе да се преживи уз било који рад? Колико је процес образовања допринио и доприноси таквом схватању рада? Да ли смо се одродили од рада и препустили лажним, веома привлачним глобализацијским обећањима новог благостања?

Кључне ријечи: *рад, отуђење, образовање, знање, глобализација, идеологија.*

REFLECTIVE-CULTURAL ASPECT OF SELECTION AND PLANNING OF FREE STUDENT ACTIVITIES CONTENT

Maja BJEKOVIĆ^{1*}, Grujo BJEKOVIĆ²

¹Faculty of Philosophy Pale, University of East Sarajevo, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

²University of East Sarajevo, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

*Email: grujomak@yahoo.com

Abstract

The problem of this research is the organic connection between the reflective and productive content and implementation of the planning aspects of leisure, with the needs, possibilities and interests of students, the motivation for expression and self-improvement, by hierarchy of the meaning, cultural direction of quality development of their own personalities. For this purpose, survey statements of 92 students were analyzed, and factor analysis was used to present the structure of the aspects of content and implementation planning of leisure activities. By using the method of the Statistical Package of Social Sciences (*SPSS/PC+*, versions 4 and 5) determined were: Statistic parameters of survey distribution, and Fac-sector analysis, the structure of the relationship between the variables of survey with the statement beaten implementation aspects of content implementation of extracurricular activities of students (eight factors), and the relationship between the variables of their planning (three factors). Hierarchical cluster analysis, the surveyed students were categorized in three standard groups, according to the criterion (Qplan3) of planning aspects of the content of leisure time. Multivariate variance analysis and multivariate tests were used to present the degree of significance of classification of these students in standard groups, and univariate F-tests to present the taxonomic significance of the share of individual variable types of leisure activity content. Among the presented degrees of individual profiles of free time implementation planning in students, there was spotted an exceptional variability within the standard group membership. Accordingly, reflexive and productive, as well as the reflexive and cultural context is realized by the the knowledge and attitude of students toward various methods and different context of leisure-implementation and planning, keeping in mind the quality function the monitoring of individual profiles of conducting and planning aspects of the content and the free time of the students, by the method of sense of hierarchy and the degree of value meaning that they have for the socio-cultural self-expression, and the overall development of the individual.

Keywords: *students, leisure time, surveys, analysis, research.*

РЕФЛЕКСИВНО–КУЛТУРНИ АСПЕКТ ИЗБОРА И ПЛАНИРАЊА ВИДОВА САДРЖАЈА СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ СТУДЕНАТА

Маја БЕКОВИЋ^{1*}, Грујо БЕКОВИЋ²

¹Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, Република Српска, Босна и Херцеговина

²Универзитет у Источном Сарајеву, Република Српска, Босна и Херцеговина

*Емаил: grujomak@yahoo.com

Апстракт

Проблематика овог приступног истраживања је органско повезивање рефлексивно-продуктивних садржаја провођења и планирања видова садржаја слободног времена са потребама, могућностима и интересима студената, мотивацијом за експресију и самоусавршавање, по хијерархији смисла које имају за њих, културним смјером развитка квалитета властите личности. У ту сврху анализирани су анкетни искази 92 студената о видовима садржаја провођења и планирања слободних активности. Методама статистичког пакета друштвених наука (*SPSS/PC+*, верзија 4 и 5) утврђивани су: статистички параметри средине и дистрибуције анкетних исказа. Факторском анализом предочена је структура односа међу варијаблама анкетних исказа степена провођења видова садржаја спровођења слободних активности студената (осам фактора) и односа међу варијаблама њиховог планирања (три фактора). Хијерархијском кластер анализом анкетирани студенти сврстани су у три типске групе, сходно критерију (*Qplan3*) односа до планирања видова садржаја провођења слободног времена. Мултиваријатном анализом варијанце, мултиваријатним тестовима, предочен је степен сигнификантности сврставања студената у типске групе, а униваријатним Ф-тестовима таксономска значајност удјела појединих варијабли видова садржаја провођења слободног времена. Предоченим степенима индивидуалних профила провођења и планирања видова садржаја слободног времена студената, присутна је њихова изразита варијативност унутар припадности типским групама. Сходно рефлексивно-продуктивном и рефлексивно-културном контексту, однос студената до провођења и планирања видова садржаја слободног времена усклађује се формирањем спознајних квалитета у функцији провођења мониторинга индивидуалних профила провођења и планирања видова садржаја слободног времена студената, хијерархијом смисла и степеном вриједносног значења који имају за социокултурно самопољавање и цјеловити развој индивидуе.

Кључне ријечи: *студенти, провођење слободног времена, анкета, анализа, истраживање.*

APPLICATION OF STATED PREFERENCE METHODS IN ASSESSING THE VALUE OF AGRICULTURAL LANDSCAPE SERVICES

Anastasija NOVIKOVA*, Bernardas VAZNONIS

Aleksandras Stulginskis University, Institute of Economics, Accounting and Finance,
Universiteto str. 10, LT – 53361, Akademija, Kaunas distr., Lithuania

*Email: anastasija.novikova@asu.lt

Abstract

Agricultural activity beyond supply of food and fibre is also instrumental in forming the landscape, providing natural resources, and preserving biodiversity. Furthermore, agriculture contributes to achievement of societal goals, such as viability of rural areas and their development, food security, and preservation of cultural heritage. Stated preference and revealed preference methods are used widely for measuring the amenities of agricultural landscape. Stated preference methods, as choice experiments and contingent valuation are used to collect the data on individual economic values on non-market good or service from agricultural landscape, where the hypothetical market for goods and services is created. Thereby, their implementation consists of the construction of a contingent market questionnaire, where it is given to the potential beneficiaries or losers of the changes in the provision level of the non-market good. These methods are known as universal, as they cover valuation of all non-market outputs from agricultural landscape. Using these methods, a study was conducted in 2017-2018. The study was aimed to evaluate willingness to pay for agriculture landscape services through contingent valuation methods and choice experiments in Lithuania. Contingent valuation method has been used to disclose the attitudes of the residents of Lithuania concerning the maintenance of these agriculture landscape services in the countryside and the willingness to pay for these services in the form of environmental taxes. To carry out the study employing choice experiments, landscape elements mostly influenced by agriculture were selected: scenic views and their aesthetic value, variety of flora and fauna species, recreational infrastructure and services, condition of the objects of cultural, historical heritage. Applying choice experiments method repetitive choice situations about alternatives of agri-environmental schemes were created, for revealing how inhabitants of Lithuania value agriculture landscape services, created in agroecosystems.

Keywords: *stated preference methods, choice experiments, contingent valuation, willingness to pay, agroecosystem services, Lithuania.*

PRIMJENA USTANOVLJENIH PREFERENCIJSKIH METODA U OCJENJIVANJU VRIJEDNOSTI USLUGA POLJOPRIVREDNIH PREDJELA

Anastasija NOVIKOVA, Bernardas VAZNONIS

Univerzitet Aleksandras Stulginskis, Institut za ekonomiju, računovodstvo i finansije,
Univerzitetska 10, LT – 53361, Akademija, Kaunas distr., Litvanija
*Email: anastasija.novikova@asu.lt

Apstrakt

Poljoprivredne aktivnosti izvan snabdevanja hranom i vlaknima takođe su od pomoći u formiranju pejzaža, pružanju prirodnih resursa i očuvanju biodiverziteta. Nadalje, poljoprivreda doprinosi postizanju društvenih ciljeva, kao što su održivost ruralnih područja i njihov razvoj, sigurnost hrane i očuvanje kulturnog nasljeđa. Navedene preferencije i metode otkrivanja preferenci se široko koriste za mjerenje pogodnosti poljoprivrednog pejzaža. Navedene metode preferencije, kao eksperimenti izbora i kontingentna vrednovanja koriste se za prikupljanje podataka o pojedinačnim ekonomskim vrijednostima na netržišnom dobru ili uslugama poljoprivrednog pejzaža, gdje se stvara hipotetičko tržište roba i usluga. Pri tome, njihova implementacija se sastoji od razvijanja upitnika o kontingentnim tržištima, gdje se daje potencijalnim korisnicima ili gubitnicima promjena na nivou pružanja netržišnog dobra. Ove metode poznate su kao univerzalne, pošto pokrivaju vrednovanje svih netržišnih rezultata iz poljoprivrednog pejzaža. Koristeći ove metode, ispitivanje je provedeno 2017-2018. Ono je imala za cilj da procijeni spremnost za plaćanje usluga poljoprivrednih pejzaža putem kontingentnih metoda vrednovanja i eksperimenata izbora u Litvaniji. Metod kontingentnog vrednovanja korišten je za otkrivanje stavova stanovnika Litvanije u vezi sa održavanjem ovih usluga poljoprivrednog pejzaža na selu i spremnošću za plaćanjem ovih usluga u vidu poreza na životnu sredinu. Za izradu studije koristeći eksperimente za izbor, odabrani su elementi pejzaža na koje je najviše uticala poljoprivreda: izgled pejzaža i njihova estetska vrijednost, raznovrsnost vrsta flore i faune, rekreativna infrastruktura i usluge, stanje objekata kulturnog, historijskog nasljeđa. Primjenom metode izbora eksperimenata stvorene su ponovljeni izbori o alternativama agro-ekoloških šema, da bi otkrilo kako stanovnici Litvanije vrednuju usluge poljoprivredne pejzaža, stvorene u agroekosistemima.

Ključne riječi: *navedene metode preferencije, eksperimenti izbora, kontingentna procjena, spremnost za plaćanje, agroekosistemske usluge, Litvanija.*

ASSESSMENT OF TAX SYSTEM IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF BIOECONOMY IN LITHUANIA

Astrida MICEIKIENE

Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
Email: astrida.miceikiene@asu.lt

Abstract

Bioeconomy businesses in Lithuania are subject to the general tax system, therefore the impact on the development of bioeconomy can only be considered in the context of overall impact of taxation on business development in Lithuania. The tax-to-GDP ratio in Lithuania is one of the lowest in the EU, with indirect taxes prevailing. In Lithuania, the tax environment remains one of the most restrictive areas for the creation or development of business, and the effectiveness of the country's tax system, given the global competitiveness ratings, is considered one of the worst. As the Global Competitiveness Report 2016–2017 shows, Lithuania, according to the total tax rate, is only No. 90, according to the impact of taxes on investment incentives – No. 68, according to the impact of taxation environment on the incentives for joining the labour market – No. 121 out of 140 countries. The general tax rate in Lithuania also remains higher than the EU averages. According to the OECD data, a one percent reduction in the general tax rate would be likely to increase the investment potential by up to five percent. High labour taxation in Lithuania is one of the major shortcomings of the tax system. Tax rates are similar to those in Sweden and higher than in the United Kingdom and other old EU countries, which limits the ability of the employers to pay competitive wages and increases the shadow economy. Given that the wages in Lithuania are 4 – 5 lower than in Western Europe, the current level labour taxation has a significant impact on potential employees in deciding whether to participate in the labour market. The smart tax administration system is likely to reduce the administrative burden on the taxpayers, to increase the taxpayer income accounting, tax collection and operational efficiency of the tax administration by introducing smart electronic services and transferring the collection, processing, management and provision of data of the taxpayer transactions to the digital space.

Keywords: *tax, bioeconomy, tax administration.*

PROCJENA UTICAJA PORESKOG SISTEMA NA RAZVOJA BIOEKONOMIJE U LITVANIJU

Astrida MICEIKIENE

Univerzitet Aleksandras Stulginskis, Litvanija
Email: astrida.miceikiene@asu.lt

Apstrakt

Bioekonomski poslovi u Litvaniji podliježu opštem poreskom sistemu, stoga se uticaj na razvoj bioekonomije može razmatrati samo u kontekstu ukupnog uticaja poreza na razvoj poslovanja u Litvaniji. Odnos porez-BDP u Litvaniji je jedan od najnižih u EU, sa prevladavajućim indirektnim porezima. Poresko okruženje u Litvaniji ostaje jedno od najrestriktivnijih oblasti za stvaranje ili razvoj poslovanja, a efikasnost poreskog sistema zemlje, s obzirom na rejting globalne konkurentnosti, smatra se jednim od najboljih. Kao što pokazuje Izveštaj o globalnoj konkurentnosti 2016-2017, Litvanija, prema ukupnoj poreskoj stopi, tek je na 90-om mjestu, prema uticaju poreza na podsticaj za investiranje – na 68-om mjestu, prema uticaju poreskog okruženja na podsticaj za ulaz na tržište rada na 121-om mjestu od 140 zemalja. Opšta stopa poreza u Litvaniji takođe ostaje veća od prosjeka EU. Prema podacima OECD-a, smanjenje opšte poreske stope od jednog procenta vjerovatno će povećati investicioni potencijal do pet procenata. Visoko oporezivanje rada u Litvaniji jedan je od glavnih nedostataka poreskog sistema. Poreske stope su slične onima u Švedskoj i više nego u Velikoj Britaniji i drugim starim zemljama EU, što ograničava sposobnost poslodavaca da plate konkurentne plate i povećava sivu ekonomiju. S obzirom da su plate u Litvaniji 4-5 nižih nego u zapadnoj Evropi, trenutno oporezivanje radne snage ima značajan uticaj na potencijalne zaposlene u odlučivanju da li da učestvuju na tržištu rada. Sistem inteligentne poreske uprave vjerovatno će smanjiti administrativno opterećenje poreskih obveznika, povećati prihode poreskih obveznika, naplatu poreza i operativnu efikasnost poreske administracije uvođenjem pametnih elektronskih usluga i prenošenjem sakupljenih, obradjenih, i pruženih usluga, te podataka o transakcijama poreskog obveznika u digitalnim prostorom.

Ključne riječi: *porez, bioekonomija, poreska administracija.*

ABOUT THE NEED FOR DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY OF AGRICULTURE OF THE RUSSIAN FEDERATION

Aleksei A. OREKHOV*, Andrey I. KHITSKOV

Voronezh State Agrarian University, Voronezh, Russia

*Email: alex.orekhov@yandex.ru

Abstract

In the first two decades of the 21st century, digital technology had a tremendous impact on the lives of people across the globe. Year by year, more and more users are involved in active interaction with Internet technology products. Digitalization inevitably had to go beyond the framework of private, home use in the direction of implementation in the traditional spheres of the economy, where previously it was difficult to imagine such a level of human-machine interaction. The growth of opportunities and influence of new technologies of interaction between man and machine gave rise to the emergence of a new part of the economy – the digital economy, as well as its synergy with traditional sectors of the economy. Thanks to the digital economy, the pace of world economic development is accelerating, new markets and industries are forming, and labor productivity is increasing. These are exactly the tasks that need to be solved for the growth of the Russian economy in the coming years. The digital economy not only develops on its own, but also penetrates and changes the areas of activity that previously used information and communication technologies (ICT) only in tasks not related to the main production process. Digital transformation is a transition of the company to digital business through change of culture of the organization and introduction of the new information technologies expanding borders of the organization and allowing to form the ecosystem. The winners will be those companies that will be able to restructure their business models for growth in the face of the disappearance of boundaries between industries. Given the enormous role played by agriculture in the economy of Russia, the issue of the digital transformation of this sphere acquires national significance. Work is underway on the formation of the state program "Digital agriculture". The introduction of new business models in agriculture should lead to an increase in the contribution of agriculture to the Russian economy, as well as to an increase in export revenues, which is one of the priorities of the industry as a whole. In our opinion, the introduction of ICT in agriculture is necessary; traditional business management systems do not always take into account the characteristics of a particular farm, they can have a negative impact on the natural potential of land with their irrational use. It is necessary to increase labor productivity and access to world markets in order to improve the economic efficiency of agriculture, product quality, and the quality of life in the countryside. The digitalization of agriculture can also solve employment issues in rural areas, as it makes it easier to conduct agribusiness, obtain the necessary knowledge and solve issues through information platforms and applications, conduct business openly and receive appropriate support from the state, attract external financing.

Keywords: *digital technology, economy, agriculture, Russia.*

POTREBA ZA DIGITALNOM TRANSFORMACIJOM EKONOMIJE POLJOPRIVREDE RUSKE FEDERACIJE

Aleksei A. OREKHOV, Andrey I. KHITSKOV

Državni agrarni univerzitet, Voronjež, Rusija

*Email: alex.orekhov@yandex.ru

Apstrakt

U prve dve decenije 21. veka digitalna tehnologija je imala ogroman uticaj na život ljudi širom sveta. Svake godine se sve više korisnika uključuje u aktivnu interakciju s Internet tehnologijama. Digitalizacija je neizbežno morala proći kroz okvir privatne kućne upotrebe u pravcu realizacije u tradicionalnim sferama ekonomije, gdje je ranije bilo teško zamišljati takav nivo interakcije između ljudi i mašina. Rast mogućnosti i uticaj novih tehnologija interakcije između čoveka i mašine doveli su do pojave novog dela privrede - digitalne ekonomije, kao i sinergije sa tradicionalnim sektorima privrede. Zahvaljujući digitalnoj ekonomiji, tempo svetskog ekonomskog razvoja se ubrzava, formiraju se nova tržišta i industrije, a produktivnost radne snage se povećava. To su upravo zadaci koji treba rešiti za rast ruske ekonomije u narednim godinama. Digitalna ekonomija ne samo da se razvija samostalno, već i prodiire i menja oblasti aktivnosti koje su ranije koristile informacione i komunikacione tehnologije (IKT) samo u zadacima koji nisu povezani sa glavnim proizvodnim procesom. Digitalna transformacija je prelazak kompanije na digitalni biznis kroz promjenu kulture organizacije i uvođenje novih informacionih tehnologija koje šire granice organizacije i omogućavaju stvaranje ekosistema. Pobjednici će biti kompanije koje će moći da prestrukturiraju svoje poslovne modele za rast uoči nestanka granica između industrija. S obzirom na ogromnu ulogu koju ima poljoprivreda u privredi Rusije, pitanje digitalne transformacije ove sfere stiče nacionalni značaj. U toku je rad na formiranju državnog programa "Digitalna poljoprivreda". Uvođenje novih poslovnih modela u poljoprivredi trebalo bi da dovede do povećanja doprinosa poljoprivrede ruskoj ekonomiji, kao i povećanju izvoznih prihoda, što je jedan od prioriteta industrije u cjelini. Po našem mišljenju, neophodno je uvođenje ICT u poljoprivredi; tradicionalni sistemi upravljanja poslovanjem ne uzimaju u obzir karakteristike određene farme, oni mogu imati negativan uticaj na prirodni potencijal zemljišta sa njihovom iracionalnom upotrebom. Neophodno je povećati produktivnost rada i pristup svjetskim tržištima kako bi se poboljšala ekonomska efikasnost poljoprivrede, kvaliteta proizvoda i kvaliteta života na selu. Digitalizacija poljoprivrede takođe može riješiti pitanja zapošljavanja u ruralnim područjima, jer olakšava obavljanje agrobiznisa, dobija neophodna znanja i riješi pitanja putem informativnih platformi i aplikacija, otvoreno vodi poslovanje i dobija odgovarajuću podršku od države, privlači eksterno finansiranje.

Ključne riječi: *digitalna tehnologija, privreda, poljoprivreda, Rusija.*

FINANCIAL RELIABILITY OF THE CONTRACTOR: EVALUATION METHODOLOGY

A.V. AGIBALOV*, L.A. ZAPOROZHTEVA

Voronezh State Agrarian University n.a.Emperor Peter the Great, Voronezh, Russia

*Email: agi-64@mail.ru

Abstract

Keeping any business is built in close relationship with the contractors. The success of the production and commercial activities of enterprises depends on how financially stable, solvent and reliable partner organizations are. In this regard to minimize the risks of signing "failed" contracts it is important to evaluate the financial reliability of the contractor now. The article proposed the author's methodology for assessing the degree of financial reliability of the contractor. It is based on the indicators of financial stability of the company, given empirically in a single value when studying the changes in which the dynamics established the ability to determine the degree of financial reliability of the contractor. This author's technique is practically applicable both for internal management of the degree of financial reliability of an enterprise and for evaluating its real and potential contractors. The conclusion of various kinds of transactions, including investment, is an integral part of the functioning of any business. But they are not always successful. In order to minimize the risks of signing "failed" contracts, it is necessary, first of all, to assess the financial reliability of the contractor. The financial reliability of the counterparty, in our opinion, is the degree of trust in the counterparty, based on an assessment of the dynamics of production and financial performance indicators that characterize potential investment and credit risks. We propose to carry out a quantitative assessment of the degree of financial trustworthiness of the counterparty on the basis of determining the level of financial stability of an enterprise and tracking its change: the higher the level of financial stability with a positive change, the lower the risk of non-receipt of income as a result of investment, the higher the creditworthiness class, and therefore higher degree of financial security of the counterparty and vice versa. As a special tool for the implementation of this kind of activity we have proposed a special method of express - assessment of financial counterparty reliability. The model is based on the principle of hierarchical maximization of the financial characteristics of an enterprise: net profit should grow faster than the profit from product sales, profit from product sales - faster than revenue, revenue - faster than cost, and finally, costs - faster than static funds and their sources.

Keywords: *business, contractor, financial stability.*

FINANSIJSKA POUZDANOST IZVOĐAČA: EVALUACIONA METODOLOGIJA

A.V. AGIBALOV, L.A. ZAPOROZHTSEVA

Državni agrarni univerzitet, Voronjež, Rusija
*Email: agi-64@mail.ru

Apstrakt

Održavanje bilo kog posla se obavlja u tijesnom odnosu sa izvođačima. Uspjeh proizvodnih i komercijalnih aktivnosti preduzeća zavisi od toga kako su partnerske organizacije finansijski stabilne, solventne i pouzdane. S tim u vezi, kako bi se smanjili rizici od potpisivanja "neuspjelih" ugovora, važno je procijeniti finansijsku pouzdanost izvođača. Članak prikazuje metodologiju autora za procjenu stepena finansijske pouzdanosti izvođača radova. Zasnovana je na indikatorima finansijske stabilnosti kompanije, datim na empirijski način u jednoj vrijednosti prilikom proučavanja promjena u kojima dinamika određuje sposobnost za utvrđivanje stepena finansijske pouzdanosti izvođača radova. Ova autorska tehnika praktično se primjenjuje kako za unutrašnje upravljanje stepenom finansijske pouzdanosti preduzeća, tako i za procjenu njegovih stvarnih i potencijalnih izvođača radova. Zaključivanje različitih vrsta transakcija, uključujući i investiranje, sastavni je dio funkcionisanja bilo kog posla. Ali oni nisu uvijek uspješni. Da bi se smanjili rizici od potpisivanja "neuspjelih" ugovora, neophodno je, prije svega, procijeniti finansijsku pouzdanost izvođača radova. Finansijska pouzdanost ugovorne strane, po našem mišljenju, jeste stepen povjerenja u suprotnu stranu, na osnovu procjene indikatora dinamike proizvodnje i finansijskog učinka koji karakterišu potencijalne investicione i kreditne rizike. Predlažemo da izvršimo kvantitativnu procenu stepena finansijske pouzdanosti ugovorne strane na osnovu utvrđivanja nivoa finansijske stabilnosti preduzeća i praćenja njegove promjene: što je veći nivo finansijske stabilnosti sa pozitivnom promjenom, to je niži rizik od nepostojanja prihoda kao rezultata investicije, veća je klasa boniteta, a samim tim i viši stepen finansijske sigurnosti ugovorne strane i obrnuto. Kao poseban alat za sprovođenje ove vrste aktivnosti predložili smo poseban metod za procjenu pouzdanosti finansijskih ugovornih strana. Model se zasniva na principu hijerarhijske maksimizacije finansijskih karakteristika preduzeća: neto profit bi trebalo rasti brže od profita od prodaje proizvoda, profit od prodaje proizvoda - brže od prihoda, prihodi - brže od troškova, i na kraju troškovi - brže od statičkih sredstava i njihovih izvora.

Ključne riječi: *Posao, izvođač, finansijska stabilnost.*

CHANGE OF RURAL RESETTLEMENT IN A SUBURBAN AREA AND THE INFLUENCE OF A LARGE CITY ON ITS TRANSFORMATION

Aleksandr L. ZHALIASKOV^{1*}, Oksana V. FOTINA¹, Sinisa BERJAN^{2*}

¹Perm State Agro-Technological University, Perm, Russia

²University of East Sarajevo, East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

*Email: alzh@mail.ru

Abstract

Design of production units and commercial centres as an integral part of land administration projects in new economic and social conditions requires an integrated approach, including territorial, economic, and social aspects. The changing nature of the rural population placement within the boundaries of the municipal districts over the past quarter century is obvious. The system of rural settlements in the territory, as well as their economic and functional purpose are changing. The assessment of conditions and quality of life by villagers is changing. Particularly dynamic changes in the number, size and economic importance of rural settlements occur in urbanized areas, zones of influence of large cities. Within the boundaries of the rural peri-urban territories, the authors highlight the main elements that enable us to include the full diversity of human settlements into a single system. The main types of relationships are determined: territorial, economic, material, customer, logistic, immigration, information. The dynamics and effects of transformation of rural resettlement are considered, economic changes of the significance for rural settlements are identified. The settlements in the suburbs were classified taking into account the core city-forming indicators. It has been proven that the dynamic nature of changes on rural areas occurred as a result of the transition to a market economy. It was found that the changing nature of rural resettlement depends on changes in economic conditions. The paper demonstrates the differences and features of distribution of agricultural economic centers in the planned and market economy. The necessity of formation of rural resettlement in municipal boundaries as a unified system is justified. An integrated approach to placing economic centers of agricultural organizations, to achieve sustainable results, contributing to the development of both rural areas and urban agglomerations is implemented.

Keywords: *economic centers of agricultural enterprises, rural locality, transformation of resettlement, number and size of settlements, suburban area, agglomeration.*

PROMJENA U RURALNOM PRESELJAVANJU U PRIGRADSKA PODRUČJA I UTICAJ VELIKIH GRADOVA NA TU TRANSFORMACIJU

Aleksnadr L. ZHALIASKOV¹, Oksana V. FOTINA¹, Sinisa BERJAN^{2*}

¹Državni agro-tehnološki univerzitet, Perm, Rusija

²Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, Bosna i Hercegovina

*Email: alzh@mail.ru

Apstrakt

Projektovanje proizvodnih jedinica i komercijalnih centara kao sastavni dio projekata upravljanja zemljištem u novim ekonomskim i socijalnim uslovima zahtijeva integrisani pristup, uključujući teritorijalne, ekonomske i socijalne aspekte. Promjenjiva priroda naseljavanja ruralnog stanovništva u granicama opštinskih okruga tokom protekle četvrtine vijeka je sasvim očita. Sistem ruralnih naselja na teritoriji, kao i njihova ekonomska i funkcionalna svrha se mijenjaju. Procjena uslova i kvaliteta života seljana se mijenja. Posebno dinamične promjene u broju, veličini i ekonomskom značaju ruralnih naselja javljaju se u urbanizovanim područjima, zonama uticaja velikih gradova. U granicama ruralnih peri-urbanih teritorija, autori naglašavaju glavne elemente koji nam omogućavaju da u jedinstveni sistem uključimo punu raznolikost ljudskih naselja. Određene su glavne vrste odnosa: teritorijalni, ekonomski, materijalni, potrošački, logistički, imigracioni, informativni. U obzir su uzeti dinamika i efekti transformacije ruralnog preseljenja, utvrđene su ekonomske promjene značaja za seoska naselja. Naselja u predgrađu su klasifikovana uzimajući u obzir glavne pokazatelje formiranja grada. Dokazano je da je dinamička priroda promjena u ruralnim područjima nastala kao rezultat tranzicije u tržišnu ekonomiju. Utvrđeno je da promjena prirode ruralnog preseljavanja zavisi od promjena u ekonomskim uslovima. Rad pokazuje razlike i karakteristike distribucije poljoprivrednih ekonomskih centara u planiranoj i tržišnoj ekonomiji. Nužnost formiranja ruralnog preseljenja u opštinske granice kao jedinstvenog sistema je opravdana. Implementiran je integrisani pristup postavljanju ekonomskih centara poljoprivrednih organizacija, kako bi se postigli održivi rezultati, koji doprinose razvoju ruralnih područja i urbanih aglomeracija.

Ključne riječi: *ekonomski centri poljoprivrednih preduzeća, ruralni lokalitet, transformacija raseljavanja, broj i veličina naselja, prigradska oblast, aglomeracija.*

MODELING THE DYNAMICS OF THE VEGETATION INDEX NDVI OF WINTER WHEAT IN THE CONDITIONS OF THE CENTRAL FEDERAL DISTRICT

Aleksey G. BUKHOVETS*, Evgeniy A. SEMIN, Svetlana I. IABLONOVSKAIA

Voronezh State Agrarian University n.a. Emperor Peter the Great, Russia

*Email: abuhovets@mail.ru

Abstract

The article presents an approach to constructing a mathematical model of dynamics of vegetation index NDVI for winter wheat crops in the Central Black Earth Region. In contrast to the approaches considered in the literature, operating, as a rule, with averaged data of a significant number of fields (region, area, agricultural enterprise). The article presents a model for working with relatively small areas - individual fields of 30-200 hectares. The considered multiplicative model takes into account the simultaneous presence of two opposite tendencies in the stages of winter wheat growth: the processes of phytomass increase and its decrease. The parameters of the proposed model were estimated from NDVI data for winter wheat crops in the Central Black Earth Region for 2017 in fields with different yield levels: high, medium and low. Estimates of the model parameters were obtained by the method of least squares. The model was tested on the Earth remote sensing data of more than one hundred fields and showed quite encouraging results. The quality of the obtained values of the dynamic curve estimates largely depends on the amount of available data. With a sufficient number of input data, the regression model is statistically significant. Within the framework of the proposed model, it is possible to obtain an estimate of the maturation time and the readiness crops for harvesting. The model can be used to approximate missing values of the vegetation index NDVI, estimate time to reach the maximum value of the index and, therefore, predict the beginning of the harvesting period. The article gives examples of the use of statistical estimates of dynamic model parameters with short-term forecasting of yields.

Key words: *MODIS, vegetation index NDVI, mathematical modeling of biological processes, yield forecast.*

MODELOVANJE DINAMIKE INDEKSA VEGETACIJE NDVI ZIMSKE PŠENICE U USLOVIMA CENTRALNOG FEDERALNOG DISTRIKTA

Aleksey G. BUKHOVETS, Evgeniy A. SEMIN, Svetlana I. IABLONOVSKAIA

Državni agrarni univerzitet, Voronjež, Rusija

*Email: abuhovets@mail.ru

Apstrakt

U radu je predstavljen pristup konstruisanju matematičkog modela dinamike indeksa vegetacije NDVI za useve zimske pšenične u Centralnoj Crnozemskoj regiji. Za razliku od pristupa koji se razmatraju u literaturi, koji barataju, po pravilu, sa prosječnim podacima značajnog broja polja (region, oblast, poljoprivredna firma), u radu je predstavljen model za rad sa relativno malim područjima - pojedinacnim poljima od 30 do 200 hektara. Razmatrani multiplikativni model uzima u obzir istovremeno prisustvo dvije suprotne tendencije u fazama rasta zimske pšenice: procesi povećanja i smanjenja fitomase. Parametri predloženog modela procijenjeni su iz NDVI podataka za zimske usjeve pšenice u Centralnoj Crnozemskoj regiji za 2017. godinu na poljima različitih nivoa prinosa: visoki, srednji i niski. Procjene parametara modela dobijene su metodom najmanjih kvadrata. Model je testiran na podacima od daljinskog zemljinog senzora sa više od sto polja i pokazao je prilično ohrabrujuće rezultate. Kvalitet dobijenih vrijednosti procjene dinamičke krive u velikoj mjeri zavisi od količine raspoloživih podataka. Sa dovoljnim brojem ulaznih podataka, regresioni model je statistički značajan. U okviru predloženog modela moguće je procijeniti vrijeme sazrevanja i spremnosti za berbu. Model se može koristiti za procjenjivanje vrijednosti gubitaka indeksa vegetacije NDVI, procjenjivanje vremena za dostizanje maksimalne vrijednosti indeksa i, stoga je moguće predvidjeti početak perioda žetve. U članku su dati primjeri korištenja statističkih procjena parametara dinamičkog modela sa kratkoročnim predviđanjem prinosa.

Ključne riječi: *MODIS, indeks vegetacije NDVI, matematičko modeliranje bioloških procesa, prognoza prinosa.*

**INFORMATION SUPPORT OF THE AGRICULTURAL CONSULTING
SYSTEM IN MODERN RUSSIA**

R.V. PODKOLZIN*, E.D. KUZNETSOVA, A.S. YASAKOV

Voronezh state agrarian university n.a.Emperor Peter the Great, Voronezh, Russia

*Email: rpodkolzin@mail.ru

Abstract

The article reveals the features of the formation of the modern system of agricultural consulting in Russia, describes the essence of the use of modern information technologies in the above field. Practical examples are used to familiarize with the sources of information for various categories of users. The most important task of an information computer system is the timely provision of rural producers with the necessary information for their activities, the dissemination of knowledge and best practices. That is why modern information technologies based on the use of computers and computer communication systems should be actively used in the activities of all service levels. The effectiveness of the activities of large agricultural companies, farms and peasant farms largely depends on the extent to which commodity producers are informed about new technologies, about prices for resources and about the possibilities of their acquisition, about prices for products and peculiarities of sales channels, about the legal side of the prepared deals. , about the forecasts of the development of the market situation, etc. Modern information technologies (unlike many previously existing capabilities) are able to provide quick access to information necessary for decision-making. An important feature of modern information technologies is the regularity and efficiency of updating information available to customers of various information computer systems. It also provides opportunities that do not exist when using traditional methods of collecting, accumulating and searching for information (libraries, card files, etc.). Taking into account the prospects of this activity of ICS, its employees should have a fairly clear idea of the types of modern systems that can be used, as well as the possibilities of their rational use and the problems associated with such an application.

Keywords: *information, agriculture, consulting, Russia.*

INFORMACIONA PODRŠKA SISTEMU POLJOPRIVREDNOG KONSALTINGA U MODERNOJ RUSIJI

R.V. PODKOLZIN*, E.D. KUZNETSOVA, A.S. YASAKOV

Državni agrarni univerzitet, Voronjež, Rusija

*Email: rpodkolzin@mail.ru

Apstrakt

U članku su prikazane karakteristike formiranja savremenog sistema poljoprivrednog konsaltinga u Rusiji, opisana je suština korišćenja savremenih informacionih tehnologija u navedenom oblasti. Praktični primeri se koriste da se upoznamo sa izvorima informacija za različite kategorije korisnika. Najvažniji zadatak informacionog računarskog sistema je pravovremeno pružanje neophodnim informacijama ruralnim proizvođačima za njihove aktivnosti, širenje znanja i najboljih praksi. Zbog toga se u aktivnostima svih nivoa usluga aktivno koriste savremene informacione tehnologije zasnovane na korišćenju računara i računarskih komunikacionih sistema. Efikasnost aktivnosti velikih poljoprivrednih preduzeća, poljoprivrednih gazdinstava i seljačkih farmi u velikoj mjeri zavisi od toga koliko su proizvođači roba obaviješteni o novim tehnologijama, o cijenama resursa i o mogućnostima njihovog pribavljanja, o cijenama proizvoda i o posebnostima prodajnih kanala, o pravnoj strani ugovorenih poslova, o prognozama razvoja tržišne situacije itd. Moderne informacione tehnologije (za razliku od mnogih prethodno postojećih mogućnosti) mogu omogućiti brz pristup informacijama neophodnim za donošenje odluka. Važna karakteristika savremenih informacionih tehnologija je regularnost i efikasnost ažuriranja informacija dostupnih klijentima različitih informacionih računarskih sistema. Takođe, one pružaju mogućnosti koje ne postoje kada se koriste tradicionalne metode prikupljanja, akumuliranja i traženja informacija (biblioteke, kartografske datoteke itd.). Uzimajući u obzir perspektive ove aktivnosti IT-a, njeni zaposleni treba da imaju prilično jasnu ideju o vrstama modernih sistema koji se mogu koristiti, kao i o mogućnostima njihove racionalne upotrebe i problemima vezanim za takvu aplikaciju.

Ključne riječi: *informacije, poljoprivreda, konsalting, Rusija.*

**MODEL OF PREVENTIVE DIAGNOSIS OF INSOLVENCY IN THE SYSTEM
OF INFORMATION SUPPORT FOR FINANCIAL MANAGEMENT OF A
CORPORATION**

Yu.V. TKACHEVA*, I.S. SHCHEDRIN

Voronezh state agrarian university n.a.Emperor Peter the Great, Voronezh, Russia

*Email: julchen19@yandex.ru

Abstract

Effective management of corporations requires not only a deep scientific understanding of business processes occurring in various areas of their operation, but also the formation of a high-quality information support system. Since insolvency is a problem in which the most dangerous risks of production and business activities are projected, the authors propose a model of preventive diagnostics. It is implemented in the form of a computer program and allows management to obtain information about the default activity of partners or their own. According to the life cycle theory, no commercial organization seeks insolvency, if its activity does not go beyond the limits of legitimacy. From this point of view, cash defaults and the financial crisis can be viewed as not desirable phenomena in the financial management system of a corporation, but timely diagnostics is necessary in order to take the necessary recovery measures in time and preserve the chosen development trajectory. Financial insolvency is a financial and economic state in which a corporation operates with financial equilibrium and development disruptions, and its financial management system does not provide for preventive identification, timely elimination and prevention of crisis processes. Diagnosis of financial insolvency is the process of researching the state and results of an organization's activities in order to qualitatively identify and quantify indicators of crisis tendencies and moments provoking its formation, as well as the causes of education and expedient levels of appropriateness during the comprehensive rehabilitation of all business processes. The study of economic literature revealed three important aspects of diagnosis: financial diagnosis of insolvency, bankruptcy prediction and financial decisions on the feasibility of financial recovery.

Keywords: *Model, insolvency, financial management, corporation.*

**MODEL PREVENTIVNE DIJAGNOSTIKE NELIKVIDNOSTI U SISTEMU
INFORMACIONE PODRŠKE FINANSIJSKOM UPRAVLJANJU
KORPORACIJE**

Yu.V. TKACHEVA*, I.S. SHCHEDRIN

Državni agrarni univerzitet, Voronjež, Rusija

*Email: julchen19@yandex.ru

Apstrakt

Efektivno upravljanje korporacijama zahteva ne samo duboko naučno razumijevanje poslovnih procesa koji se javljaju u različitim oblastima njihovog poslovanja, već i formiranje visokokvalitetnog sistema informacione podrške. Pošto je nesolventnost problem u kojem se projektuju najopasniji rizici proizvodnje i poslovnih aktivnosti, autori predlažu model preventivne dijagnostike. Primjenjuje se u obliku računarskog programa i omogućava menadžmentu da dobije informacije o podrazumijevanim aktivnostima partnera ili njihovim sopstvenim. Prema teoriji životnog ciklusa, nijedna komercijalna organizacija ne traži nesolventnost, ako njegova aktivnost ne prelazi granice legitimiteta. Sa ove tačke gledišta, gotovinska neizvršavanja i finansijska kriza se mogu posmatrati kao neželjeni fenomeni u sistemu finansijskog upravljanja korporacije, ali je neophodna blagovremena dijagnostika kako bi se pravovremeno usvojile potrebne mjere za oporavak i sačuvala odabrana razvojna putanja. Finansijska nesolventnost je finansijsko i ekonomsko stanje u kojem korporacija posluje sa finansijskom ravnotežom i poremećajima u razvoju, a sistem finansijskog upravljanja ne pruža preventivnu identifikaciju, blagovremenu eliminaciju i sprečavanje kriznih procesa. Dijagnoza finansijske nesolventnosti je proces istraživanja stanja i rezultata aktivnosti organizacije kako bi se kvalitativno identifikovali i kvantificirali indikatori kriznih tendencija i trenutaka koji izazivaju njihovu formaciju, kao i uzroke obrazovanja i odgovarajućih nivoa prikladnosti tokom sveobuhvatne rehabilitacije svih poslovnih procesa. Ispitivanje ekonomske literature otkrilo je tri važna aspekta dijagnoze: finansijsku dijagnozu nesolventnosti, predviđanje bankrota i finansijske odluke o izvodljivosti finansijskog oporavka.

Ključne riječi: *Model, nelikvidnost, finansijsko upravljanje, korporacije.*

RISING COSTS OF HIGHER EDUCATION IN DEVELOPING NATIONS: A CHALLENGE TO BUSINESS COMMUNITY

Burhan ÖZKAN^{1*}, Wasiu Olayinka FAWOLE²

¹Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture, Akdeniz University, Antalya, Turkey

²Department of Agricultural Economics and Extension, Faculty of Agricultural Sciences, National Open University of Nigeria (NOUN), Kaduna, Nigeria

*Email: bozkan@akdeniz.edu.tr

Abstract

One of the developmental challenges facing developing nations in recent time after diseases, poverty and hunger is the rising level of illiteracy. Various governments in the affected countries no doubt have taken some drastic steps in addressing this deficit but it is very obvious they are incapacitated due to lack of funds. The UNESCO has pegged the budgetary allocation to education at 25 percent. However, most of the developing countries struggle to allocate between 1 and 5 percent to education sector. Achieving SDGs in the year 2030 requires a strong tertiary education that guarantees qualitative education. However, there are some impediments to this in developing countries. These include decreasing accessibility to qualitative higher education due to rising costs, lack or dearth of infrastructure needed for higher education in 21st century and diminishing government revenues to meet other pressing needs. Therefore, higher education and business community are complementary to each other in the sense that higher education is responsible for providing needed human resources to achieve productivity and efficiency in businesses. Finally, it is strongly recommended that the private sector led by business community should support in funding higher education to ensure quality human resources for their production and services.

Keywords: *Higher education, developing countries, costs, development, business.*

RAST TROŠKOVA VISOKOG OBRAZOVANJA U ZEMLJAMA U RAZVOJU: IZAZOV ZA POSLOVNU ZAJEDNICU

Burhan ÖZKAN^{1*}, Wasiu Olayinka FAWOLE²

¹Odsjek za agroekonomiju, Poljoprivredni fakultet, Univerzitet Akdeniz, Antalija, Turska

²Odsjek za agroekonomiju i proširenje, Fakultet poljoprivrednih nauka, Državni otvoreni univerzitet Nigerije (NOUN), Kaduna, Nigerija

*Email: bozkan@akdeniz.edu.tr

Apstrakt

Jedan od razvojnih izazova sa kojima se suočavaju zemlje u razvoju u posljednje vrijeme posle bolesti, siromaštva i gladi je povećanje nepismenosti. Različite vlade u pogođenim zemljama bez sumnje su preduzele neke drastične korake u rešavanju ovog deficita, ali je vrlo očigledno da su zbog nedostatka sredstava onesposobljeni. UNESCO je odredio budžetska izdvajanja za obrazovanje na 25 procenata. Međutim, većina zemalja u razvoju bori se da izdvoji između 1 i 5 procenata za obrazovni sektor. Ostvarivanje SDG-a u godini 2030. zahtijeva snažno tercijarno obrazovanje koje garantuje kvalitativno obrazovanje. Međutim, postoje neke smetnje u zemljama u razvoju. To uključuje smanjenje pristupa kvalitativnom visokom obrazovanju usljed povećanja troškova, nedostatka ili loše infrastrukture potrebne za visoko obrazovanje u 21. vijeku i smanjenja državnih prihoda kako bi se zadovoljile druge važne potrebe. Zbog toga se visoko obrazovanje i poslovna zajednica međusobno dopunjuju u smislu da je visoko obrazovanje odgovorno za pružanje potrebnih ljudskih resursa za postizanje produktivnosti i efikasnosti u poslovanju. Na kraju, preporučuje se da privatni sektor na čelu sa poslovnom zajednicom treba da podrži finansiranje visokog obrazovanja kako bi osigurali kvalitetne ljudske resurse za njihovu proizvodnju i usluge.

Ključne riječi: *visoko obrazovanje, zemlje u razvoju, troškovi, razvoj, poslovanje.*

FALSIFICATION AS A MENACE FOR STATE'S FOOD SECURITY

Marat M. GALEEV

Perm State Agro-Technological University, Perm, Russia
Email: galeeva_km@mail.ru

Abstract

The transition of the Russian economy in the late twentieth century to the market relations led to the disintegration of the State monopoly on the production and circulation of foodstuffs, resulting in lost reliable quality control system on food products and production and trade organizations. Missing quality control resulted in mass falsifications of foodstuffs that can negatively affect the health of consumers. It should be noted that currently the falsification of food products is a quite widespread global phenomenon. The aim of the research is the analysis of a number of materials relating to falsifying food products presented in domestic research and information sources. The paper considers the issues of falsifying food products, their causes, and possible ways to minimize misconduct of manufacturers in the consumer market. The analysis of falsification types of food products, such as: assortment, qualitative, quantitative, informational, valuative – allowed the author to make a number of recommendations aimed at preventing facts of manufacturers and trade organizations' misconduct.

Keywords: *food, falsification, quality, food safety, health, food security.*

FALSIFIKACIJA KAO OPASNOST ZA DRŽAVNU SIGURNOST HRANE

Marat M. GALEJEV

Perm državni agro-tehnološki univerzitet, Perm, Rusija
Email: galeeva_km@mail.ru

Apstrakt

Tranzicija ruske ekonomije krajem dvadesetog vijeka ka tržišnim odnosima dovela je do raspada državnog monopola na proizvodnju i promet prehrambenih proizvoda, što rezultira gubitkom pouzdanog sistem kontrole kvaliteta nad prehrambenim proizvodima i proizvodnji i trgovačkim organizacijama. Nedostatak kontrole kvaliteta rezultirao je masovnim falsifikovanjem prehrambenih proizvoda koji bi mogli negativno uticati na zdravlje potrošača. Treba napomenuti da je trenutno falsifikovanje prehrambenih proizvoda prilično rasprostranjen globalni fenomen. Cilj istraživanja je analiza brojnih materijala koji se odnose na falsifikovanje prehrambenih proizvoda prikazano u domaćim istraživanjima i informatičkim izvorima. U radu se razmatra pitanje falsifikovanja prehrambenih proizvoda, uzroci i mogući načini za smanjenje zloupotrebe proizvođača na tržištu potrošača. Analiza falsifikovanja vrsta prehrambenih proizvoda, kao što su: asortiman, kvalitativne, kvantitativne, informativne, vrijednosne - dozvoljavaju autoru da napravi niz preporuka u cilju sprečavanja proizvođača i nedolično ponašanje trgovinskih organizacija.

Ključne riječi: *hrana, falsifikovanje, kvalitet, sigurnost hrane, zdravlje.*

ELECTRONIC EDUCATION IN ORDER TO INCREASE THE QUALITY OF EDUCATION

Milena MIRKOVIĆ*, Sanja MILANOVIĆ, Dubravka NINKOVIĆ

University of East Sarajevo, Pedagogical Faculty, Republic of Srpska, Bosnia and Hercegovina

*Email: mirkovic.milena@yahoo.com

Abstract

Education as one of the important conditions for the development and survival of modern society faces a number of challenges due to the rapid development of science and technology. The introduction of electronics and increase knowledge, develop information technology and continuous innovation of educational technology have caused a change in the concept of education. The classic way to transfer knowledge is not the only way. The use of modern information and communication technologies in education offers unlimited possibilities. It develops a constructive approach to knowledge and learning, where learning is tailored to the individual needs of the temporal and spatial flexibility. The education system as a basis for development of the country is an area where special attention in the development of which are included institutions at all levels. The introduction of electronic education in modern educational processes can give an answer to the question of how to increase the quality of education itself, and to make education available to everyone. Investment in education is more than repaid the community through the creation of better educational system and better and better professionals who can contribute to the progress of a country. Electronic education is one of the main ways of investing in the future.

Keywords: *e-learning, information and communication technology, quality, strategy development.*

ELEKTRONSKO OBRAZOVANJE U FUNKCIJI POVEĆANJA KVALITETA OBRAZOVANJA

Milena MIRKOVIĆ*, Sanja MILANOVIĆ, Dubravka NINKOVIĆ

Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pedagoški fakultet Bijeljina, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

*Email: mirkovic.milena@yahoo.com

Apstrakt

Obrazovanje kao jedan od važnih uslova za razvoj i opstanak modernog društva se suočava sa velikim brojem izazova usljed ubrzanog razvoja nauke i tehnologije. Uvođenje elektronike i porast znanja, razvoj informacione tehnologije i stalno inoviranje obrazovne tehnologije usloveli su promjene u samom konceptu obrazovanja. Klasičan način prenošenja znanja više nije i jedini način. Primjena savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovanje nudi neograničene mogućnosti. Razvija se konstruktivni pristup znanju i učenju, pri čemu se učenje prilagođava individualnim potrebama kroz vremensku i prostornu fleksibilnost. Obrazovni sistem kao osnova razvoja svake države predstavlja oblast kojoj se posvećuje posebna pažnja i u čiji razvoj se uključuju institucije na svim nivoima. Uvođenje elektronskog obrazovanja u savremene obrazovne procese može dati odgovor na pitanje kako da se poveća sam kvalitet obrazovanja, kao i kako da obrazovanje bude dostupno svima. Ulaganje u obrazovanje se višestruko vraća zajednici kroz stvaranje boljeg obrazovnog sistema i boljih i kvalitetnijih stručnjaka koji mogu doprinijeti napretku jedne zemlje. Elektronsko obrazovanje predstavlja jedan od glavnih načina ulaganja u budućnost.

Ključne riječi: *elektronsko obrazovanje, informaciono-komunikacione tehnologije, kvalitet, strategija razvoja.*

**THE IMPORTANCE OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN
SOLVING THE PROBLEM OF THE LOCAL COMMUNITY**

Biljana STANIVUK*, Biljana KOVAČEVIĆ

Faculty of Business Economy Bijeljina, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

*Email: biljana.stanivuk@fpe.unssa.rs.ba

abstract

The aim of the paper is to show the significance and importance of cooperation between higher education institutions and the local community in order to improve the modern business environment and create conditions for economic recovery. In this paper, the research consists of two significant parts. The first part is a desk research which involves the study of a scientific and professional literature, while the other part is an empirical research which, in this case, involves quantitative research through a survey. The results of the research clearly show that higher education institutions, besides identifying the problems and needs of the local community, have capacities to solve problems and create a favorable environment for the economic recovery and progress of the local community. In this regard, the continued cooperation between these two entities is very important, in order to ensure the long-term progress of the local community.

Key words: *higher education institutions, local community, increasing employment of socially vulnerable categories, business environment, economic recovery.*

ZNAČAJ VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA U RJEŠAVANJU PROBLEMA LOKALNE ZAJEDNICE

Biljana STANIVUK*, Biljana KOVAČEVIĆ

Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

*Email: biljana.stanivuk@fpe.unssa.rs.ba

Apstrakt

Rad ima za cilj da prikaže važnost i značaj saradnje visokoškolskih ustanova i lokalne zajednice u cilju unapređenja savremenog poslovnog ambijenta i kreiranja uslova za ekonomski oporavak. U ovom radu je sprovedeno istraživanje koje se sastoji iz dva dijela. Prvi dio je kabinetsko istraživanje koje podrazumijeva proučavanje naučne i stručne literature, dok drugi dio predstavlja empirijsko istraživanje koje, u ovom slučaju, podrazumijeva kvantitativno istraživanje putem anketa. Rezultati istraživanja nedvosmisleno pokazuju da visokoškolske ustanove, osim identifikacije problema i potreba lokalne zajednice, svojim kapacitetima omogućavaju rješavanje problema i stvaranje povoljnog ambijenta za ekonomski oporavak i napredak lokalne zajednice. S tim u vezi, izuzetno je važna kontinuirana saradnja između navedena dva subjekta, kako bi se omogućio dugoročni razvoj lokalne zajednice.

Ključne riječi: *visokoškolske ustanove, lokalna zajednica, povećanje zaposlenosti socijalno ugroženih kategorija, poslovni ambijent, ekonomski oporavak.*

**INVESTMENT MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION FOR
INNOVATION OF BUSINESS**

Vladica RISTIĆ^{1*}, Pero PETROVIĆ², Milica SIMIĆ³

¹MIINU, Belgrade, Serbia

²Institute for International Politics and Economy, Belgrade, Serbia

³University Alfa BK, Belgrade, Serbia

*Email:Vladica011@gmail.com

Abstract

The subject of the analysis in this paper is the presentation of the importance and role of innovations in higher education institutions, taking into account the theory of reliability and analysis of the results obtained by testing a concrete innovation solution. Integrating and applying the reliability theory in selecting the best educational innovations is crucial in reducing the risk of failure to a minimum and the inevitable success of those who educate staff for efficient business, in the future

Key words: *innovation, management, high education, economy, decision making strategy.*

MENADŽMENT INOVACIJAMA U U VISOKOM OBRAZOVANJU ZA INOVIRANJE POSLOVNIH PROCESA

Vladica RISTIĆ^{1*}, Pero PETROVIĆ², Milica SIMIĆ³

¹MIINU, Beograd, Srbija

²Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, Srbija

³Univerzitet Alfa BK, Beograd, Srbija

*Email:Vladica011@gmail.com

Apstrakt

Predmet analize u ovom radu je prikaz značaja i uloge inovacija u visokoškolskim ustanovama, uzimajući u obzir teoriju pouzdanosti i analizu rezultata dobijenih testiranjem konkretnog inovacionog rešenja. Objedinjavanje i primena teorije pouzdanosti u odabiru najboljih edukativnih inovacija je od presudnog značaja za svođenje rizika za neuspeh na minimum i neizostavni uspeh na tržištu onih koji edukuju kadrove za efikasno poslovanje, u budućnosti.

Ključne reči: *inovacije, menadžment, visoko obrazovanje, privreda, strategija donošenja odluke.*

**THE ENTREPRENEURIAL EDUCATION AND ENVIRONMENTAL
ECONOMIC DEVELOPMENT**

Pero PETROVIĆ^{1*}, Đorđe PAVLOVIĆ², Milan VUJIĆ³

¹Institute for International Politics and Economy, Belgrade, Serbia

²VIPOS, Valjevo, Serbia

³Business School, Aranđelovac, Serbia

*Email: pera@diplomacy.bg.ac.rs

Abstract

In modern and dynamic business conditions, the information technology, is a key strategic asset in the company achieving superior performance. Information technology equity is the key assets of the economy and enterprise. Creating an appropriate level of profit is the basic objective of doing business. The key to profitability lies in the ability to educate and retain stable, highly educated cardholders in the field of information technology. In this paper discuss the definition of information technology as an academic discipline, general goals of studies of information technology. Particularly analyzed and influence of technical and pedagogical changes on education for information technology are discussed in this paper. From the aspect of applicability of information technology, they are very suitable for vocational education and for studies at higher education institutions. Contemporary market conditions impose ever more stringent requirements on organizations in education process.

Key words: *information technology, high education, economy, enterprise.*

EDUKACIJA O INFORMACIONIM TEHNOLOGIJAMA U VISOKOM ODBRAZOVANJU

Pero PETROVIĆ^{1*}, Đorđe PAVLOVIĆ², Milan VUJIĆ³

¹Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, Srbija

²VIPOS, Valjevo, Srbija

³Visoka poslovna škola, Aranđelovac, Srbija

*Email: pera@diplomacy.bg.ac.rs

Apstrakt

U savremenim i dinamičnim uslovima poslovanja informacione tehnologije predstavljaju ključno strategijsko sredstvo privrede i preduzeća u ostvarivanju superiornih performansi. Vrednost informacionih tehnologija je ključna aktiva privrede i preduzeća. Stvaranje odgovarajućeg nivoa profita jeste osnovni cilj poslovanja privrednih subjekata. Ključ profitabilnosti se nalazi u sposobnosti edukovanja i zadržavanja stabilnih visokoobrazovanih kadrova iz oblasti informacionih tehnologija. U radu se razmatraju definicija informacionih tehnologija kao naučne discipline, opšti uslovi studija informacionih tehnologija. Posebno se analizira i uticaj tehničkih i pedagoških promena na obrazovanje za informacione tehnologije. Sa aspekta aplikativnosti informacione tehnologije su vrlo pogodne za strukovno školovanje i za studije na visokoobrazovnim ustanovama. Savremeni tržišni uslovi nameću organizacijama sve strože zahteve u obrazovnom procesu.

Ključne reči: *informacione tehnologije, visoko obrazovanje, privreda, preduzeće.*

MODERN MONEY AS THE MEDIA OF FREEDOM AND OBLIGATIONS

Ivan MIROVIĆ

Faculty of Business Economy, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina
Email: ivan.mirovic@fpe.unssa.rs.ba

Abstract

In addition to the development of trade economics, the globalism helped to establish the liability economics as well, in which the money is not exclusively monetary phenomena, but rather core economics category with very broad social implications. What all the concepts of money have in common is the fact that the monetary aspect is attached to the contract which defines the property as monetary value, whereas the prevailing relation is the one between the creditor and debtor, as the basic obligatory relationship (payments and transfers of debts). Following the idea of Ludwig von Mises, that the ideas, theories, and doctrines are responsible for human behavior, our aim through this essay was to theoretically analyze money as a global mean of world trade, measurement unit, and value keeper, and furthermore as a symbol of the value that enables calculations and evaluations. The subject of the analysis is the financial history and the development of money, modern financial institutions, financial innovations, inflation, crises, and risks.

Keywords: *globalism, modern money, money boom, inflation, crisis, risks.*

MODERNI NOVAC KAO MEDIJ SLOBODE I OBAVEZE

Ivan MIROVIĆ

Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina
Email: ivan.mirovic@fpe.unssa.rs.ba

Apstrakt

Globalizam je afirmisao ne samo razvijenu ekonomiju razmjene, već i ekonomiju obaveze u kojoj je novac ne samo ekskluzivno i povlašteno monetarni fenomen već i najsuštinskija ekonomska kategorija sa nesagledivim socijalnim implikacijama. Zajedničko svim konceptima novca je da ugovor dobija monetarni temelj koji imovinu definiše kao monetarnu vrijednost u kome dominira odnos između povjerica i dužnika kao temeljni obligacioni odnos (isplate i prenos dugova). Rukovodeći se idejom Ludwiga von Misesa, da ideje, teorije i doktrine rukovode ljudskim postupcima, pokušali smo da u ovom eseju izvršimo teorijsku analizu novca kao globalnog medija svjetske razmjene, jedinice mjere i čuvara vrijednosti, simbola vrijednosti koji omogućuje računanje i vrednovanje. Predmet analize su finansijska istorija i uspon novca, moderne finansijske institucije, finansijske inovacije, inflacija, kriza i rizici.

Ključne riječi: *globalizam, moderni novac, uspon novca, inflacija, kriza, rizici.*

THE ROLE OF THE FORECASTING METHOD IN STRATEGIC PLANNING

Branislava NARANČIĆ

Faculty of Economics, University of Banja Luka, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina
Email: branislavanarancic@gmail.com

Abstract

The prediction is the daily human activity necessary to acquire knowledge about certain aspects of an uncertain and unknown future, to determine what will happen before it happens. Prediction is unnecessary when it is known that an event with complete certainty will occur. By gaining knowledge about an uncertain future, the risk that it carries with it diminishes, while the wrong prediction has the effect of making wrong decisions with possible serious consequences. Prediction can never be exact, but it is done with a certain probability of realization of events, possible outcomes, or point or interval evaluated values of variables. The prediction is carried out in all areas of life: at individual level, at the level of organizations, regions, governments, international organizations, both in natural and social sciences. Individuals are forecasting to see the possible consequences of their actions. In organizations, forecasting is focused to make decisions and plans on production, stock, investment, employment, prices, introducing new products, conquering new markets, etc. For governments of individual countries, forecasting future flows is necessary in order to formulate long-term development plans, economic policy and environmental policy, then for the adoption of social programs, the implementation of the public investment program, etc. The theme of upcoming work is precisely forecasting as a planning assumption from the aspect of strategic management.

Keywords: *planning, forecasting, strategic management.*

METODA PREDVIĐANJA U FUNKCIJI STRATEŠKOG PLANIRANJA

Branislava NARANČIĆ

Ekonomski Fakultet, Univerzitet u Banja Luci, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina
*branslavanarancic@gmail.com

Apstrakt

Predviđanje predstavlja svakodnevnu ljudsku aktivnost neophodnu da se unaprijed stekne saznanje o određenim aspektima neizvjesne, nesigurne, nepoznate budućnosti, da se odredi šta će se i kako desiti prije nego što se sam događaj i desi. Predviđanje je nepotrebno kada se zna da će se neki događaj s potpunom sigurnošću desiti. Sticanjem znanja o neizvjesnoj budućnosti smanjuje se rizik koji sa sobom ona nosi, dok pogrešno predviđanje ima za posljedicu donošenje krivih odluka, s mogućim ozbiljnim posljedicama. Predviđanje nikada ne može biti egzaktno, nego se vrši uz određenu vjerovatnoću ostvarenja događaja, mogućih ishoda, odnosno tačkastih ili intervalnih ocjenjenih vrijednosti varijabli. Predviđanje se obavlja u svim oblastima života: na individualnom planu, na nivou organizacija, regiona, vlada, međunarodnih organizacija, kako u prirodnim, tako i u društvenim naukama. Pojedinci vrše predviđanje radi sagledavanja mogućih posljedica svojih akcija. U organizacijama se vrši predviđanje u cilju donošenja odluka i planova o proizvodnji, zalihama, investicijama, zapošljavanju, cijenama, uvođenju novih proizvoda, osvajanju novih tržišta itd. u funkciji budućih kretanja na tržištu: cijena, konkurencije, ponude, mjera ekonomske politike i sl. Vladama pojedinih zemalja predviđanje budućih tokova u zemlji i svijetskim razmjerama je neophodno radi formulisanja planova dugoročnog razvoja, mjera ekonomske politike i politike očuvanja okoline, zatim, radi donošenja socijalnih programa, sprovođenja programa javnih investicija itd. Tema predstojećeg rada biće upravo predviđanje kao pretpostavka planiranja sa aspekta strategijskog menadžmenta.

Ključne riječi: *planiranje, predviđanje, strategijski menadžment.*

**OVERVIEW OF ATTITUDE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA ON
ADDITIONAL PENSION SCHEME**

Miloš GRUJIĆ

Society for Pension Fund Management of Republic of Sprska. a.d. Banja Luka, Republic of
Srpska, Bosnia and Herzegovina
Email: milos.grujic@pref.rs.ba

Abstrakt

The aim of this research is to evaluate the attitude of the inhabitants of Bosnia and Herzegovina according to the existing pension insurance and to give an insight into trust in private pension insurance. In the focus of the survey are residents who are less than 50 years old and live in Bosnia and Herzegovina. The research was conducted by the method of theoretical analysis and empirical, research method. Empirical research was carried out by collecting data by a survey method in the Google form that was spread on social networks. After that data were sorted and grouped and then processed by statistical analysis method (descriptive statistics, ANOVA, "post hoc" test) and we gave an interpretation of the obtained data. A questionnaire was used to collect data in the form of a Likert scale for measuring attitudes. This paper presents the results of the research in order to evaluate the attitude of the inhabitants of Bosnia and Herzegovina according to the system of existing mandatory pension insurance and trust in private insurance. In line with the results of the research, we presented an assessment of the need to implement additional system reforms. In this regard, it was concluded that the residents are almost equally (un)satisfied with the current situation in the pension insurance system.

Keywords: *Pension insurance, private pension insurance.*

OCJENA STAVA STANOVNIKA U BOSNE I HERCEGOVINI O DODATNOJ ŠTEDNJI ZA PENZIJU

Miloš GRUJIĆ

Društvo za upravljanje Penzijskim rezervnim fondom Republike Srpske a.d. Banja Luka,
Republika Srpska, Bosna i Hercegovina
Email: milos.grujic@pref.rs.ba

Apstrakt

Cilj istraživanja je da se izvrši ocjena stava stanovnika Bosne i Hercegovine prema postojećem obaveznom penzijskom osiguranju i ocjena povjerenja u privatno osiguranje. U fokusu istraživanja su stanovnici koji imaju manje od 50 godina a žive u Bosni i Hercegovini. Istraživanje je sprovedeno metodom teorijske analize i empirijskom, tzv. istraživačkim metodom. Empirijsko istraživanje je realizovano prikupljanjem podataka tehnikom anketiranja u Gugl formi koja je raširena na društvenim mrežama; sređivanje i grupisanje podataka; obrada podataka metodom statističke analize (deskriptivna statistika, ANOVA, "post hoc" test) i interpretacija dobijenih podataka. Za prikupljanje podataka je korišten upitnik, u formi Likertove skale za mjerenje stavova. U radu su prikazani rezultati istraživanja u cilju ocjene stava stanovnika Bosne i Hercegovine prema sistemu postojećeg obaveznog penzijskog osiguranja i povjerenja u privatno osiguranje. U skladu sa rezultatima istraživanja prikazana je ocena stava o potrebi realizacije dodatnih reformi sistema. S tim u vezi, zaključeno je da su stanovnici gotovo u istoj mjeri (ne)zadovoljni postojećim stanjem u sistemu penzijskog osiguranja.

Ključne riječi: *Penzijsko osiguranje, privatno penzijsko osiguranje.*

INNOVATION IN THE FUNCTION OF DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES AND ECONOMY IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Tihomir SPREMO

Faculty of Economics, University of East Sarajevo, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

Email: tihomr.spremo@ekofis.org

Abstract

A generally well-known standpoint from academic circles is that in all highly industrialized countries, the long-term development of enterprises and, consequently, the economy emerges from their ability to constantly develop and produce innovative products. In economic theory, special attention is paid to innovation, because the differences in innovation significantly determine the level of development and prospects for the growth and development of enterprises, the economy and the society as a whole. It is clear that innovative activities of different types and volumes positively affect the overall performance of companies and, consequently, to the economy. In addition, in contrast to earlier convictions, it became clear over time that there was not a certain size of a company that was particularly suitable for innovation. Namely, large and small enterprises have significant and often complementary roles in a broadly defined process of innovation development. Bearing this in mind, this paper will try to show the specific contribution of innovative small and medium enterprises to the development of the economy in the Republic of Srpska. The subject of the research is focused on determining the innovative potentials of the SME sector and their influence on the growth and development of the economy in the Republic of Srpska in the period from 2012 to 2016 year, measured with three basic indicators: the growth of the number of small companies, the growth of economic activity and the growth of employment. The main goal of this paper is to look at the real relationship between the SME business strategy and innovative activities in order to determine the type, scope and quality of these activities in business entities. This research provides data on the activities of small and medium enterprises on product / service innovation, process innovations, innovations in the organization of a business entity and innovations in marketing.

Keywords: *small and medium enterprises, innovation, development, economy.*

INOVATIVNOST U FUNKCIJI RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA I PRIVREDE U REPUBLICI SRPSKOJ

Tihomir SPREMO

Ekonomski fakultet Pale, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Republika Srpska, Bosna i
Hercegovina

Email: tihomr.spremo@ekofis.org

Apstrakt

Opšte poznat stav potekao iz akademskih krugova, je da u svim visoko industrijalizovanim zemljama, dugoročni razvoj preduzeća, a samim tim i privrede proizilazi iz njihove sposobnosti da stalno razvijaju i proizvode inovativne proizvode. U ekonomskoj teoriji se posebna pažnja poklanja inovacijama jer razlike u inovativnosti značajno određuju nivo razvijenosti i perspektive za rast i razvoj preduzeća, privrede i društva u cjelini. Jasno je da inovativna aktivnost različite vrste i obima pozitivno utiče na ukupne performanse firmi i posljedično, na privrede. Osim toga, nasuprot ranijim ubjeđenjima, vremenom je postalo jasno da ne postoji određena veličina preduzeća koja je posebno pogodna za inovaciju. Naime, velika i mala preduzeća imaju značajne i često komplementarne uloge u široko definisanom procesu razvoja inovacije. Imajući to u vidu, u ovom radu će se pokušati prikazati specifičan doprinos inovativno aktivnih malih i srednjih preduzeća razvoju privrede u Republici Srpskoj. Predmet istraživanja usmjeren je na utvrđivanje inovativnih potencijala sektora malih i srednjih preduzeća i njihov uticaj na rast i razvoj privrede u Republici Srpskoj u periodu (2012-2016) godina, mjereno sa tri osnovna pokazatelja: rastom broja malih firmi, rastom privredne aktivnosti i rastom zaposlenosti. Osnovni cilj ovog rada je da se sagleda realan odnos poslovne strategije malih i srednjih preduzeća prema inovativnim aktivnostima, kako bi se odredila vrsta, obim i kvalitet ovih aktivnosti u poslovnim subjektima. Ovim istraživanjem dobijeni su podaci o aktivnostima malih i srednjih preduzeća na inovacijama proizvoda/usluga, inovacijama procesa, inovacijama u organizaciji poslovnog subjekta i inovacijama u marketingu.

Ključne riječi: *mala i srednja preduzeća, inovativnost, razvoj, privreda.*

PROCESS OF STRATEGIC MANAGEMENT BY RESTRUCTURING OF ENTERPRISES

Dragan MILOVANOVIĆ*, Saša VUČENović

Faculty of Economics, University of Banja Luka, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

*Email: dragan.milovanovic@ef.unibl.org

Abstract

In the management there are many different approaches, directions, schools and theories, aimed at improving the results of managing individual processes in the enterprise. Analyzing the trends in the business of successful companies in the world, we recognize the need to restructure the company. Restructuring of certain types of strategy, structure or position of the company in most cases did not give us the required results. For this reason, we emphasize the need for a strategic approach in managing the enterprise restructuring process. A strategic approach must be understood as a specific managerial philosophy or concept that is immanent to all business processes and permeates the entire organization. Increasing the flexibility and readiness to change is the first requirement for entering the restructuring process of the company. Analyzing the results of the restructuring process of domestic and foreign companies, we saw the shortcomings of a precisely strategic approach, which is also a labor mission. Also, the paper aims to point out the ratings and position of the Republic of Srpska and BiH in the restructuring processes in relation to other transitional countries.

Keywords: *Strategy, management, program, restructuring, process.*

PROCES STRATEGIJSKOG UPRAVLJANJA RESTRUKTURIRANJEM PREDUZEĆA

Dragan MILOVANOVIĆ*, Saša VUČENović

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banja Luci, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina
*Email: dragan.milovanovic@ef.unibl.org

Apstrakt

U menadžmentu postoji veliki broj različitih pristupa, pravaca, škola i teorija, usmjerenih ka poboljšanju rezultata upravljanja pojedinim procesima u preduzeću. Analizirajući trendove poslovanja uspješnih preduzeća u svijetu, uviđamo potrebu restrukturiranja preduzeća. Restrukturiranje pojedinih oblika strategije, strukture ili pozicije preduzeća u većini slučajeva kod nas nisu dali zahtijevane rezultate. Iz tog razloga ističemo potrebu za strategijskim pristupom u upravljanju procesom restrukturiranja preduzeća. Strategijski pristup mora biti shvaćen kao specifična upravljačka filozofija ili koncept, koji su imanentni svim poslovnim procesima i prožimaju cijelu organizaciju. Povećanje fleksibilnosti i spremnosti na promjene predstavljaju prvi uslov ulaska u procese restrukturiranja preduzeća. Analizirajući rezultate procesa restrukturiranja domaćih i stranih preduzeća, uočili smo nedostatke upravo strategijskog pristupa, što predstavlja i misiju rada. Takođe, rad ima za cilj da ukaže na ocjene i poziciju Republike Srpske i BiH u procesima restrukturiranja u odnosu na druge tranzicione zemlje.

Ključne riječi: *Strategija, upravljanje, program, реструктурирање, процес.*

ANALYSIS OF EFFICIENCY OF TRADE COMPANIES IN SERBIA

Radojko LUKIC

Faculty of Economics, Belgrade, University of Belgrade, Serbia
Email: rlukic@ekof.bg.ac.rs

Abstract

It is very current and continuously explores the problems of efficiency and total factor productivity in all economic sectors, which means in the trade. In recent years, DEA analysis, DEA analysis window, DEA Malmquist productivity index, Fuzzy Topsis method and other mathematical models and methods have been increasingly used, in addition to statistical analysis. Bearing this in mind, this paper examines the dynamics of efficiency and total factor productivity of trade companies in Serbia by region using the DEA analysis window and the DEA Malmquist productivity index. The obtained results of the research show that the efficiency and productivity of trade companies in Serbia - North, Belgrade Region and Vojvodina regions are significantly higher than in other observed regions (Serbia - South, Sumadija and Western Serbia and South - East Serbia). In all, and especially in the regions of Serbia - South, the Sumadija Region and Western Serbia, and the South - East Serbia region, appropriate measures must be taken, above all, the application of new concepts of cost management, and information and communication technologies in order to improve efficiency and productivity commercial enterprises in the future.

Key words: *efficiency, productivity, regional analysis, DEA analysis window, DEA Malmquist index productivity.*

Jel classification: L81, M31, M41, O32

ANALIZA EFIKASNOSTI TRGOVINSKIH PREDUZEĆA U SRBIJI

Radojko LUKIC

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija
Email: rlukic@ekof.bg.ac.rs

Apstrakt

Vrlo je aktuelna i kontinuirano se istražuje problematika efikasnosti i totalne faktorske produktivnosti u svim privrednim sektorima, što znači i u trgovinskom. Pri tom se u novije vreme sve više koristi DEA analiza, DEA prozor analiza, DEA Malmquist indeks produktivnosti, Fuzzy Topsis metoda i drugi matematički modeli i metode, pored statističke analize. Imajući to u vidu, u ovom radu se istražuje dinamika efikasnosti i totalne faktorske produktivnosti trgovinskih preduzeća u Srbiji po pojedinim regionima primenom DEA prozora analize i DEA Malmquist indeksa produktivnosti. Dobijeni rezultati istraživanja pokazuju da je znatno veća efikasnost i produktivnost trgovinskih preduzeća u regionima Srbija – Sever, Beogradski region, i Region Vojvodine nego u ostalim posmatranim regionima (Srbija – Jug, Region Šumadije i Zapadne Srbije i Region Južne i Istočne Srbije). U svim, a posebno u regionima Srbija – Jug, Region Šumadije i Zapadne Srbije i Region Južne i Istočne Srbije, potrebno je preduzeti odgovarajuće mere, pre svega što veća primena novih koncepata upravljanja troškovima, i informacione i komunikacione tehnologije u cilju unapređenja efikasnosti i produktivnosti trgovinskih preduzeća u budućnosti.

Ključne reči: *efikasnost, produktivnost, regionalna analiza, DEA prozor analiza, DEA Malmquist indeks.*

Jel classification: L81, M31, M41, O32

**PENSION SYSTEM IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA: PROBLEMS AND PERSPECTIVE**

Slavko VUKIĆ^{1*}, Danijel KNEŽEVIĆ²

¹Health Insurance Institute of Posavina Canton, Bosnia and Herzegovina

²College of Economics, Entrepreneurship and Management Nikola Šubić Zrinski, Zagreb,
Croatia

*Email: slavkodr.vukic@tel.net.ba

Abstract

The subject of the research is the sustainability of the pension and disability system in the Federation of Bosnia and Herzegovina. She is trying to point out the underlying problems in the pension system and detect their causes. Negative trends of fundamental parameters of the pension system are weak and have become financially and socially unsustainable. Pensions are not sufficient to fund basic life needs, so most pensioners live below the existential minimum. And despite the fact that parametric reforms in the Federation Pension System have been implemented on several occasions, their effects are partial. The aim of the paper is to point out to the competent institutions the need to initiate structural reform of the pension system in order to neutralize the negative effects of demographic trends somewhat. Key reforms of the pension system relate to the introduction of II. pension pillar and the regulation and development of voluntary pension funds.

Keywords: *pension system, pension funding, reform.*

MIROVINSKI SUSTAV U FEDERACIJI BIH: PROBLEMI I PERSPEKTIVE

Slavko VUKIĆ^{1*}, Danijel KNEŽEVIĆ²

¹Zavod zdravstvenog osiguranja Posavskog kantona, Bosna i Hercegovina

²Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski Zagreb,
Hrvatska

*Email: slavkodr.vukic@tel.net.ba

Apstrakt

Predmet istraživanja je održivost mirovinsko - invalidskog sustava u Federaciji BiH. Pokušava se ukazati na temeljne probleme u mirovinsko - invalidskom sustavu te detektirati njihove uzroke. Negativni trendovi temeljnih parametarskih pokazatelja mirovinskog sustava su slabi i postali su financijski i socijalno neodrživi. Mirovine nisu dostatne za financiranje temeljnih životnih potreba, stoga većina umirovljenika živi ispod egzistencijalnog minimuma. I usprkos činjenici da su u nekoliko navrata provedene parametarske reforme u mirovinskom sustavu Federacije BiH njihovi učinci su parcijalni. Cilj rada je ukazati nadležnim institucijama na potrebu pokretanja strukturne reforme mirovinskog sustava kako bi se donekle neutralizirali negativni efekti demografskih kretanja. Ključne reforme mirovinskog sustava se odnose na uvođenje II. mirovinskog stupa i reguliranje i razvoj dobrovoljnih mirovinskih fondova .

Ključne riječi: *mirovinski sustav, financiranje mirovina, reforme.*

English version

**AN SCIENCE-EDUCATIONAL SYSTEM IN FUNCTION THE SOCIO-
ECONOMIC DEVELOPMENT**

Slobodan N. BRACANOVIĆ

Faculty of Economics Priština, Kosovska Mitrovica, Serbia
Email: slobodan.bracanovic@pr.ac.rs

Abstract

An science and education most important are factors development humanity. An educational system bring face to face is with necessity keeping transformation. Problem is coordination with personnel needs of economy, society. Necessary are more intensive of the capital investments in this spheres.

Key words: *Science, education, economy, government, society, investments, actualization.*

**НАУЧНО-ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ У ФУНКЦИЈИ ДРУШТВЕНО-
ЕКОНОМСКОГ РАЗВИТКА**

Слободан Н. БРАЦАНОВИЋ

Економски факултет Приштина, Косовска Митровица, Србија
Емаил: slobodan.bracanovic@pr.ac.rs

Апстракт

Наука и образовање најважнији су фактори развијања човјечанства. Образовни систем Србије суочава се са нужношћу праћења трансформација. Проблем је усклађивање са кадровским потребама привреде, друштва. Нужна су интензивнија улагања у ове сфере.

Кључне ријечи: *Наука, образовање, привреда, држава, друштво, инвестиције, актуелност.*

**IMPORTANCE OF THE FACULTY IN RECEIVING THE EXPERT
COMPETENCES OF STUDENTS IN THE FIELD OF HOTEL
MANAGEMENT AND TOURISM**

Tijana STAMENIĆ ALEKSIĆ, Jelena PETROVIĆ

University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja,
Serbia

*Email: tijana.stamenic@kg.ac.rs

Abstract

In the modern conditions of business of tourist companies, employees' competences represent the basic factor of success of a tourist facility. The hotel managers and travel agencies, when employing the work force, place emphasis on specific professional competences such as developed communication skills with hotel guests, the ability to react in critical business situations, the ability to meet the specific requirements of guests, and so on. On this side faculties in the field of hospitality and tourism have the task of providing education of quality staff in this field. In order to adapt the curriculum and program of faculties in the field of hospitality and tourism to the demands of the tourist market for quality work force, it is necessary to achieve continuous cooperation between faculties and hotels, tourist agencies and tourist organizations. In this way, a mutual benefit is provided, on the one hand faculties provide employment for their students, on the other hand hotel managers, tourist organizations and travel agencies employ high-quality workforce. The research showed that when enrolling in college students are favored by faculties that have included and delivered practical training in their curriculum. Thanks to practical training, the connection of theoretical knowledge with practical experience is ensured. Thanks to practical teaching, students are introduced to all aspects of the operation of a tourist facility. The aim of this paper is to instruct colleges on how to adapt their curriculum to the requirements of the market for quality workforce.

Keywords: *tourism, hotel industry, student practice, tourist market.*

ZNAČAJ FAKULTETA U OBEZBEĐIVANJU STRUČNIH KOMPETENCIJA STUDENATA U OBLASTI HOTELIJERSTVA I TURIZMA

Tijana STAMENIĆ ALEKSIC, Jelena PETROVIĆ

Univerzitet u Kragujevcu, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Srbija

*Email: tijana.stamenic@kg.ac.rs

Apstrakt

U savremenim uslovima poslovanja turističkih preduzeća kompetencije zaposlenih predstavljaju osnovni faktor uspešnosti jednog turističkog objekta. Menadžeri hotela i turističkih agencija prilikom zapošljavanja radne snage akcentiraju na specifične stručne kompetencije kao što su razvijene veštine komunikacije sa gostima hotela, sposobnost reagovanja u kritičnim situacijama poslovanja, sposobnost zadovoljavanja specifičnih zahteva gostiju i sl. Stoga, fakulteti u oblasti hotelijerstva i turizma imaju zadatak da obezbede školovanje kvalitetnog kadra u ovoj oblasti. Kako bi se prilagodio nastavni plan i program fakulteta u oblasti hotelijerstva i turizma zahtevima turističkog tržišta za kvalitetnom radnom snagom, neophodno je ostvariti kontinuiranu saradnju fakulteta i hotela, turističkih agencija i turističkih organizacija. Na taj način se obezbeđuje obostruka korist, sa jedne strane fakulteti obezbeđuju zapošljavanje svojih studenata, sa druge strane menadžeri hotela, turističkih organizacija i turističkih agencija zapošljavaju kvalitetnu radnu snagu. Istraživanje je pokazalo da prilikom upisa na fakultet studenti favorizuju fakultete koji u svom nastavnom planu i programu imaju uključenu praktičnu nastavu. Zahvaljujući praktičnoj nastavi obezbeđuje se povezivanje teorijskog znanja sa iskustvom u praksi. Zahvaljujući praktičnoj nastavi studenti se upoznaju sa svim aspektima poslovanja jednog turističkog objekta. Cilj ovog rada je ukazati fakultetima kako da prilagode svoj nastavni plan i program zahtevima tržišta za kvalitetnom radnom snagom.

Ključne reči: *turizam, hotelijerstvo, studentska praksa, turističko tržište.*

CONTRIBUTION OF HIGHER EDUCATION AND SCIENTIFIC-RESEARCH WORK IN DEVELOPMENT OF SMALL ECONOMIES

Spasoje TUŠEVLJAK*, Jovana RAŠEVIĆ

Faculty of Business Economy Bijeljina, University of East Sarajevo, Republic of Srpska,
Bosnia and Herzegovina

*Email: tusevljakspasoje@gmail.com

Abstrakt

Why everything happened that we wanted to avoid; recession, unemployment, lack of perspective, existential risk, ethical and emotional degradation!? Numerous factors in the post-socialist period contributed to this. First of all, the collapse of the former state with the conflicts that followed it, but most certainly the ignorance and misunderstanding of the modern world and the relations that govern it. The key "culprit" for this is ideological education in the legal, economic, sociological, political and philosophical sphere that did not generate knowledge to formulate effective responses to the complex challenges faced by the state, collectives and citizens-individuals. Since all strategic, tactical and operational "undertakings" (with and without quotation marks) in international relations are primarily generated by economic reasons and interests, the role and responsibility of economic science and education of economists is of exceptional importance and importance. Economic science today, as never before faces numerous challenges starting from defining its own definition (preferring a positive and / or normative paradigm) to reviewing and evaluating complex controversies arising from various theoretical propositions and regulatory mechanisms that seek to achieve progress and/or prosperity for individuals, business entities, state and civilization as a whole!? In the first part of this paper, we analyze a part of the key theoretical and methodological controversies facing modern economic science in order to address the importance and need of asking whether the (or not) economic science is subordinate to the given ideological framework!? In the second part of the paper, we analyze the key performance of economics education at the University of East Sarajevo in order to address the significance of the hypothesis that without the systematic approach to the realization of fundamental and applied scientific research projects there are no conditions for the development of reference personnel without qualitative education of economists. In closing considerations, we address the dangers arising from the circular way of thinking: because of the lack of fundamental and applied scientific research projects, there is no critical mass of reference staff and usable knowledge; the absence due to lack of reference staff and knowledge does not have sufficient quality scientific research. In order to avoid these dangers, it is necessary to define education policies and scientific and research work that stimulate and motivate policymakers to think strategically and creatively, to tactically effectively implement strategies and optimize resources and to maximize operational goals and performance.

Key words: *education, scientific research work, economy, knowledge, development.*

DOPRINOS VISOKOG OBRAZOVANJA I NAUČNO ISTRAŽIVAČKOG RADA RAZVOJU MALIH EKONOMIJA

Spasoje TUŠEVLJAK*, Jovana RAŠEVIĆ

Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Republika Srpska,
Bosna i Hercegovina

*Email: tusevljakspasoje@gmail.com

Apstrakt

Zašto se desilo sve ono što smo željeli da izbjegnemo; recesija, nezaposlenost, odsustvo perspektive, egzistencijalni rizik, etička i emocionalna degradacija!? Brojni su faktori u postsocijalističkom periodu doprinijeli tome, prije svih raspad bivše države uz konflikte koji su ga pratili, ali svakako ponajviše, neznanje i nerazumijevanje savremenog svijeta i odnosa koji vladaju u njemu. Ključni „krivac“ za to je ideologizovano obrazovanje u pravnoj, ekonomskoj, sociološkoj, politološkoj i filozofskoj sferi koje nije generisalo znanja za formulisanje djelotvornih odgovora na kompleksne izazove s kojima su se suočili država, kolektiviteti i građani-pojedinci. Kako su svi strateški, taktički i operativni „poduhvati“ (sa i bez navodnika) u međunarodnim odnosima primarno generisani ekonomskim razlozima i interesima, to je uloga i odgovornost ekonomske nauke i obrazovanja ekonomista od izuzetne važnosti i značaja. Ekonomska nauka je danas, kao nikada prije pred brojnim izazovima od definisanja sopstvenog određenja (preferiranje pozitivne i/ili normativne paradigme) do preispitivanja i evaluacije kompleksnih kontradikcija koje proizilaze iz različitih teorijskih propozicija i upitljavih mehanizama kojima se nastoji ostvariti progres i/ili blagostanje za pojedince, poslovne entitete, države i civilizaciju u cjelini!? U prvom dijelu ovog rada analiziramo dio ključnih teorijskih i metodoloških kontradikcija sa kojima se suočava savremena ekonomska nauka s ciljem da adresiramo značaj i potrebu traženja odgovora da li je (ili nije) ekonomska nauka podređena (za)datom ideološkom okviru!? U drugom dijelu rada analiziramo ključne performanse obrazovanja ekonomista na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu s ciljem da adresiramo značaj hipoteze da bez sistemskog pristupa realizaciji fundamentalnih i aplikativnih naučnoistraživačkih projekata nema uslova za razvoj referentnih kadrova bez čega, ceteris paribus, nema ni kvalitetnog obrazovanja ekonomista. U zaključnim razmatranjima adresiramo opasnosti koje proizilaze iz cirkularnog načina razmišljanja: zbog odsustva fundamentalnih i aplikativnih naučnoistraživačkih projekata ne postoji kritična masa referentnih kadrova i upotrebljivog znanja, odnosno zbog nedostatnosti referentnih kadrova i znanja nema dovoljno kvalitetnih naučnih istraživanja. Da bi se izbjegle navedene opasnosti neophodno je definisati politike obrazovanja i naučno istraživačkog rada koje podstiču i uslovljavaju naučnike da strateški inventivno misle i kreiraju, taktički efikasno realizuju strategije i optimizuju resurse i operativno maksimalizuju ključne ciljeve i performanse.

Ključne riječi: *obrazovanje, naučno istraživački rad, ekonomija, znanje, razvoj.*

AUTHOR INDEX

A.S. YASAKOV	75	Maja EREŠ	39
A.V. AGIBALOV	69	Marat M. GALEEV	81
Aida BRKAN-VEJZOVIĆ	49	Marijana CUPAĆ	41
Aleksandar GRUBOR	29	Meldina KOKOROVIĆ JUKAN	35
Aleksandar ŽIVKOVIĆ	23	Milan VUJIĆ	89
Aleksandr L. ZHALIASKOV	71	Milena MIRKOVIĆ	83
Aleksei A. OREKHOV	67	Milica SIMIĆ	87
Anastasija NOVIKOVA	63	Miloš GRUJIĆ	95
Andrey I. KHITSKOV	67	Miloš LUTOVAC	23
Armina HUBANA	49	Momčilo POLJIĆ	45
Astrida MICEIKIENE	65	Nataša MARJANOVIĆ	51
Azra BAJRAMOVIĆ	49	Nenad ĐOKIĆ	29
Bernardas VAZNONIS	63	Nikola GLUHOVIĆ	57
Biljana KOVAČEVIĆ	85	Nikola MILIČEVIĆ	29
Biljana STANIVUK	85	Noureddin DRIOUECH	17
Bojan ĆURIC	25	Novo PLAKALOVIĆ	37
Bojan MEDJEDOVIC	53	Oksana V. FOTINA	71
Branislava NARANČIĆ	93	Pero PETROVIĆ	87, 89
Burhan ÖZKAN	79	R. V. PODKOLZIN	75
Damir VASILJ	39	Radmila JANIČIĆ	33
Danijel KNEŽEVIĆ	103	Radojko LUKIC	101
Dejan SEKULIĆ	27	Sanja MILANOVIĆ	83
Dejan TESIC	53	Sanja ŽIVKOVIĆ	43
Dejan TEŠIĆ	45	Saša GRAVORAC	41
Denis MUŠIĆ	49	Saša VUČENOVIĆ	99
Đorđe PAVLOVIĆ	89	Senija NUHANOVIĆ	35
Dragan MILOVANOVIĆ	99	Sinisa BERJAN	71
Drago CVIJANOVIĆ	27, 43	Slavko VUKIĆ	103
Dragomir Drago VUKOVIĆ	59	Slobodan N. BRACANOVIĆ	105
Dubravka NINKOVIĆ	83	Snežana ZEČEVIĆ	23
Dušan MOJIĆ	47	Spasoje TUŠEVLJAK	109
E.D. KUZNETSOVA	75	Srđan LALIĆ	45
Elvir ĆIZMIĆ	15	Stefan DRAGIČEVIĆ	31
Emira KOZAREVIĆ	35	Stevan R. STEVIĆ	13
Evgeniy A. SEMIN	73	Steve QUARRIE	19
Goran ŠIJAN	41	Svetlana I. IABLONOVSKAIA	73
Grujo BJEKOVIĆ	61	Tamara BEATOVIĆ	55
Husein MEHMEDOVIĆ	41	Tanja BOŠNJAKOVIĆ	25
I.S. SHCHEDRIN	77	Teodor M. PETROVIĆ	21
Irina M. GLOTINA	21	Tihomir SPREMO	97
Ivan MIROVIĆ	91	Tijana STAMENIĆ ALEKSIĆ	107
Jasmin AZEMOVIĆ	49	Vladica RISTIĆ	87
Jelena BIČANIN	27	Wasiu Olayinka FAWOLE	79
Jelena PETROVIĆ	107	Yu.V. TKACHEVA	77
Jovana RAŠEVIĆ	109	Zanin VEJZOVIĆ	49
L.A. ZAPOROZHTSEVA	69	Željko VOJINOVIĆ	43
Lazar K. RADOVANOVIĆ	21	Aleksey G. BUKHOVETS	73
Ljiljana TANASIC	53	Maja BJEKOVIĆ	61

ISBN 978-99938-95-34-3

9 789993 895343